

BOGDAN ISTVÁN

MAGYARORSZÁG KÉZMŰVESMESTEREI 1828-BAN^x

^x Készült az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Statisztikai tanszékének közreműködésével.

Társadalmi fejlődésünk egyik jellemzője iparfejlődésünk alakulása, ennek egyik vizsgálati eszköze pedig a statisztika. A hazai iparfejlődés statisztikai jellemzőinek megállapítása a hivatalos statisztikai szervezet működésének megindulása (1867) előtti időszakban azonban igen nehéz feladat, különösen akkor, ha nem helyi vagy iparági, hanem országos és általános érvényű eredményre akarunk jutni.

A rendelkezésre álló országos összeírások közül /1/, az 1715–20. évi az első, amelyekben szerepel az iparosok, illetve kézművesek száma /2/. Az összeírásokat feldolgozó Acsády Ignác azonban hangsúlyozta iparosok "... 1715-ben sem mind íratnak össze, vagy legalább nem e minőségükben íratnak össze úgy, hogy számukat már ez év összeírásaiból is csak hiányosan ismerhetjük meg. 1720-ban ... az adatok még töredékesebbek ... s még kevésbé foglalják" "magokban az iparos ... réteg teljes létszámát", s Magyarország 13 megyéjéből minden adat hiányzik /3/. A szabad királyi városok adatait /4/ esetleg bizonyos fenntartással használhatjuk, de alapul ez sem szolgálhat, és figyelembe kell vennünk Dávid Zoltánnak a városok körével összefüggő megállapításait /5/ is.

Az első, kis jóakarattal "iparstatisztikának" nevezhető országos összeírás a Mária Terézia által 1771-74-ben elrendelt felmérés /6/, amely a magyarországi "fabrikákat" és manufaktúrákat kívánta számbavenni, a kézműveseket azonban csak részben. A Királynő rendelkezését azonban igen kelleetlenül hajtották végre. A jelentések nagy része hiányos, sőt, egyes megyékből az ipar teljes hiányát jelentették. Az adatokat publikáló Karlovszky meg is állapította -, hogy e jelentések "általános képét az ország iparának nem adhatják" /7/.

Ezt az iparstatisztikát a Helytartótanács 1780-tól kezdve 1848-ig évről évre bekérte a megyéktől és a városoktól /8/. Eleink hanyagságán csak sajnálkozhatunk (mint pl. a nemleges jelentéseken, vagy azon a gyakori eseten, amikor az előző év jelentésének szó szerinti másolatát küldték meg) nemcsak azért, mert a nyersanyagra és késztermékre vonatkozó rovatok adataiból jelentős technika történeti megállapításokat tehetnénk, hanem azért is, mert ezen táblázatokban már volt rovat a foglalkoztatott legények és inasok számára is. Ezekből a jelentésekből országos összesítőt sem készítettek rendszeresen. 1785-ben ugyan összeállítottak egy ilyen táblázatot /9/, de sajnos sok műhely hiányzik belőle és a létszám rovatot nem mindenütt töltötték ki.

Ugyanez az állapot bontakozik ki ha lehet még több hiányosággal az 1807-1808. évi, a nádor által elrendelt országos "fabrika" összeírásból is, amelyik ugyanazt az űrlapot használta, mint a Helytartótanács /10/.

Részlegesen, csak a szabad királyi városokra vonatkozó adatokat kaphatunk az 1777. és 1782. évi lélekösszeírásból. Az előbbiről készült korabeli szinopszist kiadta és ismertette Dányi Dezső /11/. Ez eredeti anyagot /12/ két ízben is feldolgozta Thirring. Először önmagában /13/, majd az 1782. évvel együtt /14/. Megjegyzendő, hogy a Dányi-közölte forrás eltér Thirring adataitól. A mesterek száma kevesebb Ruszton kettővel, Selmecbányán öttel, Bártfán tízzel és Debrecenben százszal, összesen száztizenhét mesterrel van kevesebb a "Synopsisban", mint a Thirring féle forrásban. E két összeírást tehát csak a városok esetében használhatnánk, ott is csak korlátozottan, mert 1777-ben 38, 1782-ben 49 város szerepel.

Sajnos, ugyanezt kell mondanunk az első magyarországi népszámlálásról, az 1784-87. évi József-féle népességösszeírásról /15/. "A nemeseket, papokat és magasabb rangú hivatalnokokat kivéve, az összes többi foglalkozást vagy társadalmi állást jelző kategóriákat olyannyira sajátos szempontok szerint különítették el, hogy sem a birtokos, sem a nincstelen, sem pedig a mezőgazdaságban vagy iparban foglalkoztatott népesség számát nem lehet pontosan megállapítani" /16/. Az összeíró ív negyedik rublikájában ugyanis "Városi Polgárok és Falusi Mester-Emberek" elnevezés alatt együtt szerepelnek a városi háztulajdonosok, valamint a háznélküli falusi iparosok, kézművesek és a bányászok /17/.

Következő forrásunk az 1828. évi országos adóösszeírás. Ezen adóösszeírást Bottló Béla már ismertette /18/, témánk szempontjából szükséges azonban néhány megjegyzést hozzáfűzni.

Erdély kivételével kiterjedt az akkori magyar birodalomra, így Horvátországra és Szlavóniára, valamint a Tengeremellékre is. Iratanyaga szinte teljes egészében ránk maradt. Nemcsak a táblázatos anyag, hanem a lebonyolítás ügyirat-tömege is, eleynésző hiányokkal. Viszonylag megbízhatónak minősíthető összeírási módszerrel dolgoztak. A felvételek adatait ellenőrizték, egyeztetették, s ha kellett rektifikálták. Sőt, pl. Szepes megyénél egészen új összeírás készítését rendelték el. Törekedtek tehát a számadatok pontosságára /19/.

Az összeírás, céljának megfelelően az adózókat vették számba. Nem kerültek tehát bele a nemések (így a nemes kézművesek sem!), a papok, tanárok, tanítók, kán-

torok, a földesúri malmok, kocsmák mesterei, mert a haszon a földesúrén volt, s ők bér- munkásoknak minősültek, a királyi tisztviselők, alkalmazottak, a nemesek tisztviselői, éves alkalmazottai és konvenciós cselédei, a kuriális telken saját házában lakó konven- ciós zsellérek, az egyházi nemesek, az állandó bányamunkások (de róluk jegyzéket kel- lett készíteni), a honoraciorok, ha adóköteles vagyonuk nem volt, így pl. a magisztrá- tusok tagjai, levéltárosok, írnokok, az okleveles sebészek (chirurgusok), a kiváltságos nyomdászok, a helységek jegyzői, az elbocsátott katonák, az insurgensek és a testi- szellemi fogyatékosok /20/.

Az összeírási táblázat 1. rubrikájában a házigazda (családfő) nevét kellett beírni. A 2. rubrikába az ott élő, mindkét nembeli, 18-60 év közötti adózók lélekszá- mát írták be. A 3. rubrikába került ezeknek megoszlása a következők szerint: honora- ciorok, polgárok, jobbágyok, zsellérek, házatlan zsellérek, testvérek, fiúk, lányok, szolgák, szolgálók, kézművesek, kalmárok, kereskedők /21/.

A 2. és 3. rubrika összegeinek nem kellett megegyezni. Egyrészt ugyanis a 2. rubrikában feltüntetett létszámból a 3. rubrikában csak azokat részletezték, akinek számbavételét az adórendezés adófizetés szempontjából szükségesnek tartották, így nem szerepeltek pl. a sógor, sógornő, vő, meny stb. /22/. Tehát a 2. rubrika összege több lehetett a 3. rubrika összegénél. De lehetett fordítva is, ugyanis - mint ezt egy ma- gyarázat fogalmazta - "a ki frater az egyszersmind p.o. opifex is lehet" /23/.

A kézműves mesterekről (a továbbiakban csak velük foglalkozom) azonban még egy külön jegyzéket is kellett készíteni - "a beneficiumok és maleficiumok összeírására, és az a tabellához csatoltatik mint annak magyarázatja" - a következő kérdésekről: "1. hányan vagynak a kik egy s hányan a kik a másik mesterséget űzik? 2. hányan vagy- nak a kik a legfőbb számú legényekkel dolgoznak, hányan a kik közép számú, hányan a kik egy vagy két legénnyel és hányan a kik magok dolgoznak? 3. hányan vagynak, a kik mesterségükön kívül más kenyérkeresetből is élnek? és miképpen? 4. egész esztendőben é vagy annak melly részében űzik mesterségüket?" /24/.

Ezt a rendelkezést sokféleképp valósították meg. Így például: tétélesen, a min- den házigazdához tartozó megjegyzés rovatba írtak be a fenti kérdésekre adott válaszo- kat, vagy: a helység összeírására vonatkozó megjegyzés rovatban sorolták fel a vála- szokat, szintén többféleképp. Táblázatosan vagy szövegesen összevontan, vagy részletez- ve, a mesterségeket nevek betűrendjében, vagy mennyiségi sorrendben, esetleg céhes, nem-céhes bontásban adták meg a kézművesmesterek létszámát. Negyedévi részletezésben,

sommásan vagy sehogy sem közölték az évi munkaidőt. Ehhez kapcsolva esetleg külön, legények számát, vagy pedig helyette e létszámnak rovatot készítettek, pl. a legény nélkül, egy legénnyel, kettővel, hárommal, többel címmel és a megfelelő helyen jelezték a mesterek számát. A kézművesmesterekről másféle jegyzékeket is készítettek. Ezeket természetesen nem a táblázatoknál, hanem az iratoknál találjuk. Van köztük névsor, mesterségnévvel és a legény létszámra valamint a munkaidőre vonatkozó adatokkal: de készült jegyzék a mesterségnévek szerint is, létszám és munkaidő részletezéssel. Ez a jegyzék lehetett betűrendes - természetesen a latin mesterségnév szerint - így összevontabb, de követhették a települések (megyei jegyzék), illetve a házak rendjét (városi jegyzék).

A kézműves legényeknek mostoha sors jutott. Az összeírási táblázat 3. rubrikájában nem nyitottak számuknak rovatot. A gyakorlatban aztán többféle megoldás született. Legegyszerűbb volt sehol sem jelezni létszámukat. Nagyon gyakori megoldás volt. Megtörtént, hogy a szolgálknál vették fel a számukat, esetleg a megjegyzés rovatában. Létszámuk - kivételesen - a helységekre vonatkozó megjegyzéseknél, vagy pedig a mesterekről készített jegyzékeken is szerepelhetett többféle variációban.

Az előzőekből megállapítható, hogy csak a mesterek száma minősíthető felhasználható statisztikai adatnak, az évi munkaidőre vonatkozó adatok nem, a legénylétszám pedig korlátozottan.

A mesterek számára vonatkozó adatok tehát Erdély kivételével az akkori magyar birodalom területéről, megyénként és szabad királyi városokként rendelkezésükre állnak. A kézművesmestereket mesterségenként - megközelítőleg iparáganként - feltüntető jegyzékek - akár a táblázatok végén közölt összeállítások, akár a külön készített, az egyes mesterségeket és azok létszámát részletező jegyzékek - sajnos nem nyújtanak módot országos összesítésre. Az iparági részletezés szerint is közölt mesterek száma ugyanis az összes kézművesek létszámának csak 62 %-a. Az összeírásban szereplő 56 megye, illetve kerület közül ugyanis 28-nál hiányzik a szakma szerinti részletezés. Ezek a következők: Arad, Árva, Baranya, Bereg, Bihar, Borsod, Csongrád, Fejér (csak molnárok létszáma adott), Győr, Hajdú kerület, Hont, Jász-Kun kerület, Körös, Liptó, Marmaros, Nógrád, Nyitra, Pozsony, Somogy, Szatmár, Tengeremellék kerület, Tolna, Turóc, Ugocsa, Ungvár, Verőce, Zágráb, Zólyom megyék.

A városoknál kedvezőbb a helyzet. Az összeírásban szereplő 53 város közül hiányzik tíznél. Ezek a következők: Arad, Bakabánya, Eperjes, Kassa, Kismarton, Kőszeg,

Modor, Ruszt, Szokolcsa, Újbánya. Ebből következik, hogy 15 olyan megyénk van, amelynek területéről a mesterségeket szakmák szerint részletező adat teljesen hiányzik. Ezek a következők: Arad, Árva, Bereg, Borsod, Hajdú kerület, Jász-Kun kerület, Liptó, Mármaros, Nógrád, Nyitra, Somogy, Tolna, Túróc, Ugocsa, Ungvár. Az egyes mesterségeket, iparágakat tehát csak ilyen fehér foltokkal tudjuk országosan számbavenni.

Meg kell jegyezni azt is, hogy egy-egy megye vagy város esetében a jegyzékekben foglalkozás szerint részletezett mesterek össz-létszáma nem mindig egyezik a táblázatok összesítőjében szereplő összes mesterek számával. Ez a különbség feltehetően az állandó rektifikáció következménye. Az összesítő táblázatot ugyanis gondosan helyesbítették, de a jegyzékeket nem javították, mert a táblázat összesítőjében szereplő kézműves létszámot tartották annak idején hitelesnek.

Amint már említettem, a mesterek száma mellé némelykor beírták a legények számát is egyes esetekben még akkor is, ha az iparági részletezést nem is közölték. Rendelkezésre áll ez az adat a következő 17 megyében: Abaúj, Bács, Bihar, Gömör, Körös, Liptó, Somogy, Szabolcs, Szepes, Szepesi városok (kerület), Túróc, Ungvár, Vas, Verőce, Zala, Zemplén megyéknél, valamint a következő 32 városban: Arad, Bártfa, Bélabánya, Besztercebánya, Breznóbánya, Buccari, Buda, Debrecen, Eszék, Esztergom, Felsőbánya, Győr, Kapronca, Károlyváros, Kiszzeben, Körmöcbánya, Lőcse, Nagybánya, Nagyszombat, Pest, Pozsega, Pozsony, Selmecebánya, Sopron, Szabadka, Szatmárnémeti, Székesfehérvár, Temesvár, Trencsén, Újvidék, Zágráb, Zombor.

A bányamunkásokat az utasítás értelmében nem írták össze, az opifex létszámában ezek tehát nem szerepelnek, de jegyzéket kellett róluk készíteni. Ezekből a jegyzékekből tehát - bár szintén többfélék - a bányamunkások létszámát meg lehet állapítani. Jogi, társadalmi állásuk különbözősége miatt a bányamunkások létszámát jelen kézművesekkel foglalkozó tanulmányomban nem részletezem.

Az 1828. évi összeírás előzőekben részletezett adatait, a már említett és később még említendő hiányosságai ellenére is összehasonlítási alapnak, mintegy az első iparstatisztikának minősíthetjük. Megállapíthatjuk belőle ugyanis a következőket:

1. a kézművesmesterek (opifex) létszámát (kb. 90 %-os pontossággal, illetve teljességgel, lásd később) az akkori magyar birodalom Erdély nélküli területére, megyék, kerületek, szabad királyi városok szerint részletezve és országosan. Ennek alapján pedig hasonló teljességgel az egy település-

- re, illetve 1000 lakosra jutó mesterlétszámot;
2. a kézművesmesterek számát az előbbi részletezéssel, de már iparági bontásban és összesítésben, 83 %-os létszám és 50 %-os megyei, 81 városi, országosan 65 %-os területi teljességgel, ennek alapján pedig hasonló teljességgel az egy településre, 1000 lakosra és 100 kézművesre jutó iparági mesterlétszámot, valamint iparcsoportok létesítésével az iparági arányszámokat;
 3. a kézművesmesterek- és legények számának arányát, vagyis a 100 mesterre jutó legénylétszámot, törvényhatóságokként 83 %-os létszám, 31 %-os megyei, 60 % os városi, országosan 44 %-os területi teljességgel.

Vizsgáljuk meg ezen összeírás pontosságát közelebbről, főleg a kézművesmesterek számának teljessége tekintetében. Ezt az elemzést ugyanis Bottló Béla csak részben végezte el /25/. Kiindulásként a népesség számát elemezzük összehasonlítva azokat a korban közel lévő Ludovicus Nagy és Fényes Elek adataival; majd - a kézművesek adatainak bemutatása után - ezen adatok indexeit hasonlítsuk össze a későbbi összeírások indexeivel.

Az 1828. évi összeírás során ugyanis, a kézműiparosok számán kívül nemcsak a 18-60 éves adózók összes számát állapították meg, hanem a települések és az össznépeség számát is. Rendelkezésünkre áll ez az adat törvényhatósági részletezéssel 1830-ból és 1831-ből /26/. (A városok közül Aradot kihagyták annak ellenére, hogy a táblázatos anyagban szerepel. Feltehetőleg azért, mert Arad csak 1836-ban lett szabad királyi város.)

Az 1831. évi összesítőt használom, mert ez a városokat is tartalmazza. Egyik rovata közli az adózók számát megyénként. E rovat végösszege 2 604 304 fő. Márpedig a végleges, valószínűleg utólag helyesbített adózók száma, az 1828. évi összeírás már említett táblázatának 2. rovat végösszege szerint 2 673 172 fő, a mint ezt az "ad finalem relationem regn. Sub. deputationis" feliratú, feltehetően 1833-ban készített táblázat is mutatja /27/. Ezek szerint 2,6 %-kal helyesbítették az adózók számát. Ennek alapján esetleg feltételezhető, hogy az ugyan - ezen összesítőben szereplő "Incolis juxta summarium popularis conscriptionis de a. 1828" c. rovatában - közölt adat is - 8 434 857 fő - hasonló kiegészítésre szorul. Ez azt jelentené, hogy a népesség nem 8,434 millió hanem 8,663 millió fő.

A települések és a népesség számának adatait (megyénként, városonként is összesítve) összehasonlítottam Nagy /28/ és Fényes /29/ által közölt adatokkal. A kézmű-

vesek számának összehasonlítására nem volt lehetőség, mert ezen adatokat Nagy egyáltalán nem, Fényes pedig csak elvétve adta meg.

Az 1828-as említett összesítésben 13 757 helység szerepel. Nagynál 18 389, Fényesnél 16 027. Az 1857. évi összeírás azonban ugyanerre a területre 13 194, az 1870-es 13 563 települést közöl /30/. Tegyük hozzá: 1787-ben a vonatkozó területen - de Tengeremellék nélkül - a városokkal együtt 12 727 település volt /31/. Ezért az 1828-as összeírás települések számának adata elfogadhatónak minősíthető.

A lakosság száma az 1828. évi összesítőben 8 434 857 fő volt. Nagynál 9 691 285, Fényesnél pedig 9 797 382 fő. Vagyis az 1828-as adat a Nagy adatának 88, Fényes adatának 87 %-a. E területen 1787-ben a népesség száma 7,1 millió fő volt /32/. Megállapításaimnál ezt figyelembe kell venni. Ha az előbb említett rektifikálást is számba vesszük, akkor az 1828-as összeírásból Ludovicus Nagy és Fényes Elek adataihoz viszonyítva hiányzik a népesség 10-11 %-a. Megjegyzendő, hogy a felsorolt adatok és az 1787. évi népszámlálás adatainak (7,1 millió) összevetése azt igazolja, hogy ebben a korszakban a népesség növekedésének évi rátája még a fél %-ot sem érte el /33/.

A népesség és az adózó népesség számának bemutatása után a kézművesek számának és foglalkozások szerinti struktúrájának áttekintését kísérelem meg. Amint már említettem a kézműveseket kétszer írták össze. Először a népességgel együtt, másodsor pedig külön is az említett jegyzékekkel. Az utóbbiakat, mint azt a jegyzékek bizonyítják, több esetben kétszer is elkészítették. A jegyzékelés műfaja, említett formája önmagában is csökkent a kihagyás lehetőségét. A beneficiumok és maleficiumok megállapítása során ismét foglalkoztak velük. Továbbá: a kézműves, foglalkozásából következőleg közismertebb személyiség, így számbavétele bizonyosabb. Végezetül pedig: az adózók összeírásánál nagyobb pontosságra törekedtek, a kézműves pedig adózó volt, következőleg a kézművesek száma legalább olyan pontos, mint az adózók száma. Mindezek alapján a kézművesek száma feltehetően megközelíti a valóságot, bizonyára pontosabb mint az adózók vagy a népesség száma. Megjegyzendő, hogy a legrosszabb esetben is 90 %-os teljességűnek tartom, szemben a népesség 88 %-ával. Az összehasonlításoknál, a viszonyszámoknál ezt természetesen mindenkor figyelembe kell venni.

Az 1828. évi kézműves statisztika értékeléséhez - említettem - szükségünk lenne arra is, hogy más felvételekkel összehasonlítsuk. A korábbi összeírások közül mód lenne erre a szabad királyi városok esetében az 1720., 1777. és 1783. évi összeírások összesített mesterlétszám adatainál, ha ezek nem lennének annyira bizonytalanok. Közülük az 1777. évi "Synopsis" iparági bontásban is közli a kézműveseket /34/.

de az 1828. évi összeírásban 6 város hiányzik a "Synopsisban" szereplő 38 város közül, és nincs lehetőség arra, hogy az 1777. évi iparági bontást annyival csökkentjük annak érdekében, hogy csak a meglévő városok adatait hasonlítsuk össze.

A korabeli, illetve korban közeli összeírások közül azokat használhatnánk, amelyekben a kézművesek, iparosok száma tételiesen is szerepel. Ilyen lenne az 1857. évi osztrák /35/, továbbá két magyar összeírás: az 1870-75. évi eredményeket közlő /36/ és az 1885. évi iparstatisztika /37/.

A magyar birodalom egész területéről készült 1857. évi összeírás az abszolutizmus politikai beosztását követve törvényhatóságokként részletezve közli a "Fabrikanten und Gewerbsleute" létszámot (19. rovat) vagyis a mestereket (vállalkozókat), mert a munkásokat külön tüntették fel (23., 25., 26., rovat.). A hajósokat, halászokat azonban más (21) rovatban sorolták, ezek létszámát az előbbiekhöz hozzá kell adni, mert az 1828-as összeírásban ezek az opifexeknél szerepelnek. Azt azonban nem sikerült megállapítani, hogy a bányászokat hova sorolták, a bevezető /38/ sem ad erre felvilágosítást. Lehetséges, hogy azok is az iparosoknál - mestereknél vagy legényeknél - szerepelnek. E bizonytalanságot figyelembe kell venni.

Az 1870-75. évi összeírás szintén az egész területről közli az adatait, de már sokkal részletesebb /39/. Megadja az "iparos kézműves" létszámot, önálló vállalkozó - hivatalnok - munkás bontásban, megyénként, kerületenként részletezve /40/, és közöl "iparstatisztikát": a "kézművesek országos összeállítását"; iparági bontásban, iparcsoportonként rendszerezve, mester, legény, inas tagolásban /41/, valamint a Magyarországon-Erdélyben létező gyárak megnevezését és számát /42/. A kritikát, önkritikát idézzük a bevezetésből: "Az iparstatisztikát még 1871 májusában indította meg ... a statisztikai hivatal, ... de az eredmény nem valósította meg a hozzá kötött reményeket. ... Az adatok ... oly hézagossak, hogy azokat ... részletesen kidolgozni ... se-hogy sem látszott tanácsosnak."/43/. Megjegyzendő még, hogy az üdítő ipar, közelebbről a kávéosok adatait a vegyes csoportban közli /44/, a malomiparnál pedig a vállalkozók (így mesterek) létszámát nem adja meg, csak a vezetők és felügyelők együttes létszámát /45/, így ezen adatokat nem használhatjuk fel.

Az 1885. évi iparstatisztika már sokféle szempont szerint részletezve ismerteti az adatokat. Ami a kritikáját illeti, maga vallja: "a jelen felvétel és a népszámlálás alkalmából gyűjtött adatok között nagyobb eltérés mutatkozik". Okai: "megtörténhetett, ami a népszámlálásnál alig fordulhatott elő, hogy a felvételeknél eljárt

hatóságok több iparost nem vettek számba. ... Eltérően a népszámlálástól, a segédszemélyzet nem egyéneként vétetett számba", hanem az önálló iparos vallotta be, s "a felvétel alkalmával (Télen) szünetelő iparágakban, milyenek például az építőiparok, a segédszemélyzet száma a valóságosnál jóval kevesebb". Végezetül: "a felvétel alkalmával a tulajdonképpen ipar elkülönített a háziipartól", a népszámlálásnál pedig egyaránt iparosként vették számba. Ha a felsoroltaknak számszerű adatait - az időszakai ipar nélkül - vesszük figyelembe, akkor az 1880. évi népszámlálás 814 961 iparosával az 1885. évi felvétel 696 700 iparosa áll szemben. Ehhez jönne még az időszakai iparokban foglalkoztatott segédszemélyzet, így az ács és kőműves iparban a két felvétel különbsége: 41 194 fő /46/. Vagyis az előbbi esetben a népszámlálásnak 85 %-a szerepel az öt évvel későbbi iparstatisztikai felvételben, az utóbbi esetben 90,5 %-a, ez pedig azt jelenti, hogy ezen iparstatisztika területileg ugyan teljes, de a létszám teljessége a legjobb esetben is csak 90 %. De tegyük hozzá azt, amit e kötet bevezetőjénél, lábjegyzetben Keleti Károly állapított meg: "Teljesen megbízható adatok nem voltak várhatók; de mely adatok teljesen megbízhatók?" /47/. E statisztika sokféle részletezése közül témánk szempontjából a megyénként, városokként közölt önálló vállalkozók létszáma, ezek és a segédszemélyzet, illetve a lakosság viszonyozása /48/, valamint az "iparosok személyzeti viszonyai iparáganként" c. rész nyert feldolgozást amely utóbbi iparcsoportonként adja meg a többféle, tulajdonképpen önálló iparos, vállalkozó, valamint segéd- és munkaszemélyzet bontásban a létszámot /49/. Az 1885. évi népességet a következő évi évkönyv közli, de Horvát-Szlavónországot és a Tengeremelléket csak összevontan /50/.

Az összehasonlításnál azonban figyelembe kell venni azt, hogy a kézműves ipar az 1830-as évektől kezdve fokozatosan, a kiegyezés után pedig egyre nagyobb ütemben gyáriparrá változott át. 1828. évi összeírás még egyértelműen a kézművesmesterek számáról ad felvilágosítást. Az 1857. évi összeírás már a kézműves- és gyáripari adatokat együtt közli. Az 1870-es statisztika elválasztotta a kettőt, s a gyáriparból summás összeállítást ad: "a gyárak megnevezése és száma" fejcímmel 92 féle, összesen 2705 gyárat sorol fel. Létszámadat viszont nincs. Ha egy gyárat általában egy vállalkozóval azonosítanánk, mondhatnánk, hogy 2705 volt a gyárosok száma. Az 1885. évi statisztika a kézműves és a gyáripari adatokat együtt tárgyalja, illetve sorolja fel az iparági részletezésnél. Ha az 1828. évi adatokat a későbbiekkel kívánnánk összehasonlítani, akkor az utóbbiak közül a kézművesek adatait ki kellene választanunk. A szétválasztásra azonban a törvényhatóságokéi részletezésnél nincs lehetőségünk. Mindezt szem előtt tartva és hangsúlyozva az 1828. évi adóösszeírás kézművesiparra vonatkozó adatait csak tájékoztatás, de nem számszerű összehasonlítás érdekében egészítettem ki az 1857., 1870., 1885., évi iparstatisztikai adatokkal.

Egyébként az 1828-as összeírás kézművesekre vonatkozó adatait technikai és egyéb okok miatt csak a legszükségesebb tájékoztató, értékelő megjegyzéssel kísért adatközlésként mutatom be. Az elemzésekre, a levonható következtetésekre, az összehasonlításokra egy újabb közleményben kellene kitérni /51/.

Az 1. táblázatban a megyék (kerületek) magyar nevének betűrendjében sorolom a törvényhatóságokat úgy, hogy a szabad királyi városok a megye után következnek, azaz három adatsort közlök: előbb a megye adatát városok nélkül, utána a városét (városokét), végül a megye összes adatát. Az 1828. évi települések és lakosság számát az említett 1831. évi albizottsági összesítőtől /52/, a kézművesek (opifex) számát pedig a törvényhatóságok levéltári iratanyagának generáliája rektifikált táblázati összesítőjéből (3. opifex rovat) /53/ közlöm. Ezeket követi az egy településre, illetve az 1000 lakosra jutó mesterek számított létszáma Tájékoztató, de egyben az ellenőrzés érdekében is közlöm még az 1857., 1870. és 1885. évi mutatókat a hivatkozott források alapján, szem előtt tartva már részletezett korlátaikat /54/.

Bizonyosan hasznos lett volna a mezővárosok adatát a megyéből kiemelve külön közölni, illetve a szabad királyi városok után felsorolni. Sajnos azonban a mezővárosok lélekszámát az említett albizottsági összesítőben külön-külön nem adták meg.

A 2. táblázatban 149 féle kézműves mesterség iparosmestereinek 1828. évi létszámát közlöm iparcsoportokon belül iparáganként törvényhatóságonkénti bontásban, a már ismertetett 1. táblázat elvei szerint részletezve /55/. Ezt követik a mutatók: az egy településre, az 1000 lakosra, a 100 kézművesre jutó iparági mesterlétszám, továbbá a megyei-városi előfordulás százaléka, valamint a mesterek számának megoszlása (%) iparcsoporton belül iparáganként 1828-ban, 1870-ben és 1885-ben. Éppen ezen összehasonlítás érdekében kényszerültem az iparcsoportokat az utóbbi összeírásoknak megfelelően összeállítani. Végezetül közlöm az iparcsoportok összesítőjét, az előbbieknél megfelelő módon. Ugyancsak ezen táblázatrészben adom meg az egyéb, másutt nem szerepeltethető adatokat, így a 100 mesterre jutó legénylétszámot, valamint a mesterlétszámra vonatkozó egyéb adatokat (lásd később).

A 3. táblázat a 100 mesterre jutó legénylétszámot közli törvényhatóságonként 1828-ban.

Az 1828. évi adatokat vizsgálva az összeírás egészét tekintve azt állapíthatjuk meg, hogy az 55 megyében (a szepesi 16 várost bár egy kerület volt, a szabad ki-

rályi városokkal való összetévesztés elkerülése érdekében Szepes megyéhez számítottam, s az egyszerűség kedvéért a továbbiakban a kerületeket is megyének, a szabad királyi városokat pedig városnak nevezem), a 13 705 településnek és 53 városnak együttesen 8 434 857 lakosa közül kézművesmester volt 94 736 fő (1,12 %). Országos átlagban tehát egy településre 6,8, 1000 lakosra pedig 11,2 kézművesmester jutott. Az ország nagyjait véve figyelembe az egy településre és az 1000 lakosra jutó mesterlétszám országos átlagot legjobban a Dunántúl 12 megyéje közelíti meg. Követi a Felvidék 19 megyéje, harmadik a Tiszántúl 12 megyéje, majd a Duna-Tisza köze 5 megyéje, az utolsó pedig a Horvát-Szlavón terület 6 megyéje (a Tengermellék 1 települését nem vehettem figyelembe).

A szabad királyi városok a megye indexét, illetve a megye helyzetét a tájegységen belül nem javítják minden esetben olyan mértékben, mint az feltételezhető lenne. Pl. Zólyom megye mutatója fele akkora mint Pozsony megyéé, holott mindkét megyében öt-öt szabad királyi város van. Mégis látható, hogy a megye a várossal szemben háttérbe szorul. Kirívó példa Abaúj - Kassa, vagy Bihar - Debrecen helyzete. Külön kell vizsgálni őket mindkét index szempontjából.

A megyékben - a szabad királyi városok nélkül - az egy településre jutó kézműves mesterlétszám országos szinten 5,4, az 1000 lakosra jutó átlag pedig 9,2. Ha az egy településre jutó átlagos népességszámot és ugyancsak az egy településre jutó átlagos iparos mesterlétszámot vetjük egybe, kitűnik, hogy a lélekszám és a mesterlétszám nagyságrendje általában szinkronizáltan mozog, de nem olyan egyértelműen, mint azt feltételeznénk. Különösen nagy az ingadozás a 10 alatti mesterlétszám átlagnál. Valószínűnek látszik, hogy azon megyékben, ahol a településenkénti lélekszám-átlaghoz viszonyítva magas a mesterlétszám-átlag, nem csupán helyi szükségletre dolgoztak a kézművesek, hanem "kivitelre" is. Természetesen az is nyilvánvaló, hogy a piacot nem a megyehatár, hanem a szűkebb táj adottságai, közlekedési stb. viszonyai határozták meg. Hasonló tendenciát tapasztalunk, ha az 1000 lakosra jutó mesterlétszám-átlagot vizsgáljuk. Vagyis a kézművesiparra a lélekszámnak nincs olyan rendező hatása, mint azt az első pillanatban feltételeztük volna. Ha viszont a táj alakító hatását vizsgálandó területi rendben tekintjük át az adatokat - most is csak az országos tájakat véve figyelembe, és mindkét mutatót az országos átlaghoz viszonyítjuk -, kissé más sorrendet kapunk, mint az előbb. Az első most is a Dunántúl, a következő azonban a Duna-Tisza köze, majd a Tiszántúl, a Felvidék most csak a negyedik, az utolsó viszont ismét a Horvát-Szlavón terület. A sorrendi eltérést a szabad királyi városok és más települések közti különbség idézte elő.

A városokban majdnem kilencvenszer annyi mester jut egy városra, mint egy nem városi településre: 460 mester jut egy szabad királyi városra. Az 1000 lakosra jutó városi mesterlétszám országos átlaga pedig a megyeinek ötszöröse: 46,8 mester. Ha az 1000 lakosra jutó mesterlétszám-átlagot a városok lélekszám-rendjében tekintjük át, azt tapasztaljuk, hogy minél nagyobb a lélekszám, annál kisebb ez az index. Kirívó példaként: a 20-40 000-es lakosú városok együttes indexe 37,1, míg az 1-3 000 lakossal rendelkezőké 70,4. Jelzi az árutermelést. És erre utal az is, ha az 1000 lakosra jutó mesterlétszám-átlagot táji csoportosításban tekintjük át.

A 2. táblázatban közölt iparági statisztika, amint már említettem, területileg nem teljes. 27 megye (tulajdonképpen 28, de a szepesi 16 várost, e kerületet most is Szepes megyébe olvasztottam, egy megyéből viszont a molnárokra van adatom, ezt csak ez iparágnál vehettem figyelembe) szolgáltatott adatot, így a területi teljesség 50 %-os. A városoknál kedvezőbb a helyzet. 43 városról van adatunk, a területi teljesség 81 %-os. Közülük viszont néhány olyan megyében fekszik, amelyikből megyei adatot nem kaptunk. E megyék száma 15, így a megyei adattartomány valamit bővült. Együttesen értékelve: az iparági részletezés 65 %-os területi teljességű. Minden táj kellően, de nem egyformán képviselt. A Felvidéken a megyék 42, a városok 74 %-a, a Dunántúlon a megyék 58, a városok 55 %-a, a Duna-Tisza közén a megyék 60, a városok 100 %-a, a Tiszántúlon a megyék 50, a városok 87 %-a, Horvát-Szlavóniában a megyék 50, a városok 100 %-a szerepel a 2.sz. táblában. A Tengermelléken megyei (kerületi) adat nincs, a városoknak viszont 100 %-a szerepel. Ez adatoknak megfelelően reprezentálhatja ez a statisztika a táji, illetve az országos helyzetet.

Az iparcsoportok létszámának törvényhatóságokénti összesítése után feltüntettem a jegyzéken közölt mesterlétszámot - ez több esetben eltért a ténylegestől. Továbbá közöltem - ha a jegyzék megadta - a legény összlétszámot, abban az esetben is, ha azon törvényhatóság iparági részletezést nem közölt - 8 megye ilyen. Majd feltüntettem az összeírás táblázatos anyagában (1. tábla) megadott mesterlétszámot. Utána közöltem azt, hogy ennek hány százaléka a jegyzék szerinti mesterlétszám. Végül pedig adom a 100 mesterre jutó legénylétszám átlagot.

A tényleges (a táblázat szerinti) mesterlétszám és a jegyzék szerinti létszám eltérésnek majd minden esetben az az oka, hogy a jegyzéken részletezett adatokat annak idején rosszul adták össze (esetleg össze sem adták, hanem valahonnan leírták). Ezért ezt az összeget nem fogadhattam el helyesnek, a táblázatos anyag adatát használtam, mint a tényleges kézműves létszámot.

A kettő közötti eltérés ingadozó. Természetesen nem volt lehetőség arra, hogy az iparági részletezést a tényleges létszám szerint módosítsam. Ezen eltérést tehát esetenként figyelembe kell venni. Országos átlagban a jegyzékelték létszáma a ténylegesnek 92 %-a. A döntő többség 90 % fölött van. Lényegesen kisebb a jegyzékelt - tehát iparágilag részletezett - létszáma következő törvényhatóságoknál: Temes 89, Temesvár 89, Buda 88, Abaúj 87, Trencsén 84, Körmöcbánya 83, Pest megye 72, Szepesi város 75, Sopron megye 64, Körös város 58, Békés 55, Pozsega város 31, Bazin 30, Krassó megye 27 %. E ténytet a vonatkozó iparági adatok értékelésénél figyelembe kell venni.

A mesterlétszám mellett a legénylétszám is rendelkezésünkre áll 17 megyéből és 31 városból. A területi teljesség tehát a megyéknél 31, a városoknál 60, országos átlagban 44 %.

A 100 mesterre jutó legénylétszámot 1828-ban törvényhatóságokként közli a 3. táblázat. Ez az index bizonyos mértékig mutatja a kézművesség fejlettségét, illetve a fejletlenségét, valamint az árutermelés létét is. Az országos átlag 52,5, tehát némi kerekítéssel mondhatjuk, hogy 2 mesterre jut 1 legény. A megyei átlag 23,5, míg a városi 60,6 az előbbinek majd háromszorosa. Vagyis, ismét kerekítve, a megyékben 4 mesterre 1 legény, a városokban 4 mesterre 5 legény jut. A mezőny persze széthúzott. A felső határ Pozsony város 144,3 vagyis itt egy mesterre majd másfél legény jut, az alsó határ Besztercebánya 3,5 azaz 30 mesterre jut 1 legény. Mint az átlag is mutatja, a városok helyzete jelentősen jobb a megyéknél. Az országos átlagot csak 1 megye, de 17 város múlja felül. A törvényhatóságok kézművességének fejlettségét, illetve fejletlenségét, valamint az árutermelés létét, illetve hiányát a táblázat rangsora sejteti.

Az országos átlagok segítségével megbecsülhetjük az országos legénylétszámot: 49 736 fő. A mesterekkel együtt tehát összesen 144 472 kézműves lenne az összeírott területen - vagyis a lakosság 1,71 %-a -, amihez már csak az inaslétszámot kellene hozzáadni, hogy a teljes létszámot megkapjuk.

Az előzetes tájékoztatás befejezéséül: kétségtelen, hogy a szabad királyi városok kézművesipara fejlettebb volt, mint a megyéké - a fejlettebb életforma következménye. S ha azt is figyelembe vesszük, hogy a megyei adatokat a mezővárosok adatai javítják, a falu helyzetét elmaradottnak ítéelhetjük. A falvakban csak a legszükségesebb iparágak találhatók, s az sem minden faluban. A városokban viszont jelentős a civilizációs, vagy luxus igénytet kielégítő ipar, illetve jelentkezenk a korszerűbb technika előfutárai. Mindkettő a fejlődés jele. A haladás irányát ismerjük, mértékét azonban meg kell majd még vizsgálni. Ezt a munkát azonban másik tanulmányban kívánom majd elvégezni.

JEGYZETEK

- /1/ A történeti statisztika forrása. Szerk. Kovacsics József. Bp Közgazdasági Kiadó, 1957. 460 p. - Móricz Miklós: Lélekszámadatok a történeti Magyarországra vonatkozóan az 1772-1869. évekből. Történeti Statisztikai Közlemények 1.évf. 1957. 1.sz. p. 26-42.
- /2/ Történeti statisztika forrása i.m. 18 p.
- /3/ Acsády Ignác: Magyarország népessége a Pragmatica Sanctio korában. 1720-21. Bp. Országos Statisztikai Hivatal 1896. 62, 228.sk.1.
- /4/ Uo. 258-261. p.
- /5/ Dávid Zoltán: Az 1715/20. évi összeírás. Történeti statisztika forrása i.m. 145-199. p.
- /6/ Országos Levéltár, Helytartótanács levéltára - továbbiakban Htt - Acta Deconomica Lad.O. fasc.4. n.13., Acta Telonialia Lad.O. fasc. 61.n.17., Kancelláriai levéltár - továbbiakban Kanc. - Acta generalia 1774: 3114. - A Helytartótanács által 1740-től kezdve, akár területileg, akár iparágilag, akár egyéb szempontok szerint készített részleges összeírásait - ld. Acta. Deconomica vonatkozó laduláit - természetesen nem vehetjük figyelembe.
- /7/ Karlovszky Endre: Magyar gyár- és kézműipar 1771-74-ben. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle 1896. évf. 1-64. p.
- /8/ A Htt levéltárában, a referens korszakban Skerlec Miklós anyagában, 1784-től kezdve a Departamentum commerciale vonatkozó kútfőiben található a jelentések.
- /9/ Kanc. 1786:11328
- /10/ Regnicolaris levéltár - továbbiakban Regn. - Archivum palatinale archd. Josephi, Politica, Status fabricarum 1807-1808.
- /11/ Dányi Dezső: Az 1777. évi lelkek összeírása. Történeti Statisztikai Évkönyv 1960. évf. 167-193. p.
- /12/ Htt. Departamentum publico politicum 1840. fons 14. pos. 37.
- /13/ Thirring Gusztáv: Városaink népesedési viszonyai 1777-ben. Földrajzi Közlemények 1898. évf. 199-230.p.
- /14/ Thirring Gusztáv: Városaink lakosságának kereseti viszonyai a 18. század második felében. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle 1901. évf. 129-163.p.
- /15/ Thirring Gusztáv: Magyarország népesség II. József korában. Bp. Akadémia, 1938. 192 p., Acsádi György: Az 1784-85. évi népszámlálás és az ezen alapuló népesség-

- nyilvántartások. Történeti statisztika forrása i.m. 224-241.p., Dányi Dezső-Dávid Zoltán: Az első magyarországi népszámlálás (1784-1787). Bp. Központi Statisztikai Hivatal, 1960. 64. 390 p.
- /16/ Dányi-Dávid i.m. 43 p.
- /17/ Thirring Gusztáv: Magyarország népessége i.m. 70, 74, 156 p.
- /18/ Bottlő Béla: Az 1828. évi országos összeírás. Történeti statisztika forrása i.m. 242-272.p.
- /19/ Vö. uo. 245-248.p.
- /20/ Regn. Arch pal.Jos. Archivum secretum - továbbiakban Arch.secr. - 29.cs Regnicolaris portarum palatinalium art. VII/1925/27 ordinata conscripto. 1827. No.I. Instructio - továbbiakban így - pro dominis regnicolarem conscriptionem peracturis deputatis in sequelam articuli VII^oanni 1827 elargita. 8.§., és Invitation - továbbiakban így - ex obtutu reflexionum et difficultatum quae per jurisdictiones regni circa modalitatem effectuendae idae consriptionis regnicolaris, in sequelam art. VII. 1827. scopo rectificationis portarum palatinalium peragendae proonebantur, in uberiozem ac uniformem instructionis comitialis explanationem subseruiens. Ad 7-um 8-um.
- /21/ Instructio i.h. - A táblázat többi rubrikájával, nem tartozván a témához, nem foglalkozom.
- /22/ Bottlő i.m. 255 p.
- /23/ Regn. Arch.pal.Jos. Általános iratok. Conscriptio nalis - továbbiakban Conscr. 28.cs. 1828. nr. 596. Az 1825. évi 6.7.-i országgyűlésből kiadott instructional és tabellának az ugyan azon országgyűlésből elhatározott portalis consriptionval való szoros alkalmaztatás - továbbiakban alkalmaztatás.
- /24/ Alkalmaztatás i.h.
- /25/ Bottlő: i.m. 266-268.p.
- /26/ Arch.secr. i.h. 1830.N.III., 1831. N.I.ad 1-2.
- /27/ Regn. Arch pal.Jos. Miscellanea conscriptionalia - továbbiakban Misc.conscr. - 36. cs. A. fr. 1. - Itt jegyzem meg, hogy az a táblázat, amelyet Tagányi Károly közölt a Magyar Gazdaságtörténeti Szemle 1896. évf. 110-117. és 206-213. lapjain "Az 1828-iki országos összeírás végleges eredményei" címmel, de levéltári jelzet nélkül, nem a végleges, hanem korábbi összeállítás, számadataiból következően azonos az Arch.secr.i.h. 1833. N.V. sz. alatti táblázattal, amelyikben a megyei adózó lélekszám 2 666 078 fő.
- /28/ Nagy, Ludovicus: Notitiae politico-geographico-statisticae ... regni Hungariae etc.I. 1-2. Buda, Landerer, 1828-1829.
- /29/ Fényes Elek: Magyarországnak ... mostani állapota statisztikai és geographiai tekintetben. 1-6.k.Pest, Trattner-Károlyi, 1836. 1840.

- /30/ Ld. 35-50 jegyz.
- /31/ Dányi-Dávid i.m. 50 p.
- /32/ Uo. 50, 368.p.
- /33/ Uo. 30 p.
- /34/ Dányi: Az 1777. évi i.m. 191-193.p.
- /35/ Statistische Übersichten über die Bevölkerung und den Viehstand von Österreich. Nach der Zählung vom 1. October 1857. Wien K.K. Minist. des Innern, 1895. XXII, 418,80 p.
- /36/ Magyar Statisztikai Évkönyv 3.évf. 1875. Bp.Országos Statisztikai Hivatal 1875. VIII. 858 p.
- /37/ Hivatalos Statisztikai Közlemények. Magyarország iparstatisztikája 1885-ben. Bp. Országos Statisztikai Hivatal 1886. 194 p.
- /38/ Stat. über i.m. V-VI.p.
- /39/ Magyar Statisztikai Évkönyv 1875. 199-233.p.
- /40/ Uo. 100-205.p.
- /41/ Uo. 225-231.p.
- /42/ Uo. 232-233.p.
- /43/ Uo. 224 p.
- /44/ Uo. 240 p.
- /45/ Uo. 242-245.p.
- /46/ Uo. iparstat,i.m. 12-13.p.
- /47/ Uo. 9 p.
- /48/ Uo. pp. 16-19., 22-25., 41-55.
- /49/ Uo. 40-151.p.
- /50/ Magyar Statisztikai Évkönyv 1886. I. 108-112.p.
- /51/ Meg kell köszönnöm Dányi Dezső, Dávid Zoltán és Perjés Géza kartársaimnak a feldolgozás módszerére vonatkozó szíves tanácsaikat. Dányi-Dávid véleménye azonban némileg eltér Perjés véleményétől, magamé pedig - úgy mondhatom - a harmadik, ráadásul pedig technikai okok miatt a grafikonok közzétételétől el kellett tekintenem. Hogy addig se maradjon ismeretlen ez a fontos anyag, amíg az általánosan elfogadható módszert kialakítom, választottam el az adatközlést a feldolgozástól.
- /52/ Arch. secr. i.h. ld. 26. jegyz.
- /53/ Regn.Arch.pal.Jos. Conscriptio regnicolaris art. VII. 1827. ordinata - továbbiakban Conscr.regn. - Abaúj m. 1.cs., Kassa v. 389.cs., Arad m. 13 cs., Arad v. 384 cs., Árva m. 23.cs. Bács-Bodrog m. 27. cs., Szabadka v. 398. cs., Újvidék v. 400. cs., Zombor v. 416.cs., Baranya m.41.cs., Pécs v. 407.cs., Bars m. 52.cs., Körmöcbánya v. 391.cs., Újbánya v. 415.cs., Békés m. 57.cs., Bereg m. 62.cs.,

Bihar m. 67.cs., Debrecen v. 392.cs., Borsod m. 84.cs., Csanád m. 106.cs., Csongrád m. 109. cs., Szeged v. 412. cs., Esztergom m. 266. cs. Esztergom b. 409. cs., Fejér m. 6. cs., Székesfehérvár v. 383.cs., Gömör Kishont m. 113.cs., Győr m. 137.cs., Győr v. 395.cs., Hajdú k. 378.cs., Heves, Külsőszolnok m. 119.cs., Hont m. 133.cs., Bakabánya v. 384.cs., Bélabánya v. 385.cs., Selmecbánya v. 385.cs., Jász-Kun k. 371.cs., Komárom m. 102.cs., Komárom c. 390.cs., Körös m. 417.cs., Kapronca v. 447.cs., Körös v. 447.cs., Krassó m. 141.cs., Liptó m. 151.cs., Mármaros m. 155.cs., Moson m. 160.cs., Nógrád m. 164.cs., Nyitra m. 171.cs., Szakolca v. 409.cs., Pest-Pilis-Solt m. 185.cs., Buda v. 387.cs., Pest v. 404.cs., Pozsega m. 419.cs., Pozsega v. 448.cs., Pozsony m. 201.cs., Bazin v. 385.cs., Modor v. 400.cs., Nagyszombat v. 414.cs., Pozsony v. 406.cs., Szentgyörgy v.407.cs., Sáros m. 212.cs., Bártfa v. 384. cs., Eperjes v. 394. cs., Kisszeben v. 390. cs., Somogy m. 249. cs., Sopron m. 258.cs., Kismarton v. 397. cs., Ruszt v. 407.cs., Sopron v. 408.cs., Szabolcs m. 269. cs., Szatmár m. 273. cs., Felsőbánya v. 394. cs., Nagybánya v. 400. cs., Szatmárnémeti v. 410. cs., Szepes m. 226. cs., Késmárk v. 397. cs., Lőcse v. 397. cs., Szepesi városok 381-2. cs., Szerém m. 425. cs., Temes m. 280. cs., Temesvár v. 413. cs., Tenger mellék k. 450. cs., Buccarí v. 452. cs., Fiume v. 453. cs., Tolna m. 292. cs., Torna m. 299. cs., Torontál m. 300. cs., Trencsén m. 314. cs., Trencsén v. 414. cs., Túróc m. 324. cs., Ugocsa m. 326. cs., Ungvár m. 321. cs., Varasd m. 431. cs., Varasd v. 449. cs., Vas m. 90. cs., Kőszeg v. 394. cs., Verőce m. 435. cs., Eszék v. 448. cs., Veszprém m. 335. cs., Zágráb m. 440. cs., Károlyváros v. 447. cs., Zágráb v. 449. cs., Zala m. 346. cs., Zemplén m. 360. cs., Zólyom m. 368. cs., Besztercebánya v. 402. cs., Breznóbánya v. 386. cs., Korpona v. 389. cs., Lőcse v. 397. cs., Zólyom v. 415. cs.

/54/ Ld. 35-50. jegyz.

/55/ A táblázatos összesítők anyagára ld. 53 jegyz., a jegyzékekre a következők:
 Abaúj m.Conscr.55.cs.1832.473. - Arad v. Conscr.regn.384.cs. - Bács m.Conscr. regn.27.cs., D mell. - Szabadka v. Conscr.36.cs.1829.N.264. - Újvidék Conscr. regn. 400.cs. A mell. - Zombor v. Conscr.regn.415.cs.12.sec., Conscr.38.cs.1829. n.579. - Pécs v.Conscr.regn.407.cs. B mell. - Bars m.Conscr.regn. 52.cs. C mell. - Körmöcbánya v. Conscr.regn.391.cs.I.tern. A mell. - Békés m. Conscr.regn.57.cs. D mell. - Bihar m.Conscr.regn.67.cs. - Debrecen c.Conscr. 60.cs. 1832 N, 1913. Misc.conscr.15.cs.3.mell. - Csanád m.Conscr.57.cs.1832, N.1154. - Szeged v.Conscr. regn.412.cs. - Esztergom m.Conscr.regn.266.cs. C.mell. - Esztergom v. Conscr. regn.408.cs. D mell. - Fejér m.Conscr.regn. 6.cs. - Székesfehérvár v.Conscr. 37. cs.1829.279 - 60.cs.1832.n.2164. - Gömör m. Conscr.regn.113.cs. L. mell. - Győr m.Conscr.regn.136.cs.F mell. - Győr v. Conscr. 32 cs.1828.n.1693. - Hajdú ker.

Conscr.regn.378.cs. - Heves m.Conscr.regn.119.cs. E mell., Misc.conscr.5.cs.1. -
Bélabánya v. Conscr.38.cs.1829.n.612. - Selmezbánya v.Conscr.38.cs.1829.n.612. -
Jász-Kun k.Conscr.regn.571.cs. A mell. - Komárom m. Conscr.59.cs.1823.n.1319. -
Komárom v.Conscr. 36.cs.1829.n.176. - Körös m.Conscr.61.cs.1833.n.534 - Kapronca
v. Conscr. 38.cs.1829.n.484. - Körös v.Conscr.36.cs.1829.n.235. - Krassó m.Conscr.
regn.141.cs. B mell. - Moson m. Misc.conscr 7.cs.N.2.mell. - Pest m.Conscr. regn.
185.cs. A-G mell. - P.Buda v.Misc.conscr.15.cs., Conscr.regn.387.cs. C mell. -
Pest v. Conscr.43.cs.1829.n.1306.,59.cs.1832.n.1442. - Pozsega m. Conscr.regn.
419.cs.C.mell., Conscr.58.cs.1832.n.1188. - Pozsega v.Conscr. regn.448.vd., Conscr.
37.cs.1829.n.354. - Pozsony m.Conscr.regn.201.cs. P mell. - Bazin v. Conscr.regn.
385.cs.II.term. - Nagyszombat v.Conscr. regn.414.cs.5.tern. - Pozsony v.Conscr.
eg.405.cs. A mell., Conscr.37.cs.1829.n.340. - Szentgyörgy v.Conscr.33.cs.1828.n.
2053. - Sáros m.Conscr.regn.212.cs. A-F mell. - Bártfa v.Conscr.30.cs.1828.n.
1223. - Kisseben v.Conscr.egn.390.cs. A mell. - Somogy m.Conscr.regn.239.cs. I.
mell. - Sopron m.Conscr regn.258.cs.E.K mell. - Sopron v.Conscr.32.cs.1828.n.1777.
- Szabolcs m.Conscr 62.cs.1834.n.670.,41.cs.1829.n.1144. - Felsőbánya v.Conscr.
regn.394.cs.1.f. - Nagybánya v.Conscr.30.cs.1828.n.1306.N.2.mell. - Szatmárnémeti
v.Conscr.33.cs.1828.n.1923. - Szepes m.Conscr.39.cs.1829.n.842.,62.cs.,1834.41. -
Késmárk v.Conscr.50.cs.1830.n.1149 - Lőcse v.Conscr. regn.397.cs.B.tábl. - Szepesi
városok Conscr.regn.381.cs. - Szerém m.Conscr.40.cs.1829.n.1040. - Misc.conscr.
16.cs. - Temes m.Conscr regn.280.cs.0-P.mell. - Temesvár v.Conscr.regn.413.cs.
I-VI.tern. - Buccari v.Conscr.43.cs.1829.n.1423.,61.cs.,1833.n.433. - Fiume v.
560 Conscr.56.cs.1832.n.875. - Torna m.Conscr.regn.299.cs. A mell. - Torontál m.
Conscr.58.cs.1832.n.1105. - Trencsén m.Conscr.regn.314.cs.K-N.mell. - Trencsén v.
Conscr.45.cs.1829.n.1866. - Túróc m.Conscr.regn.324.cs. C mell. - Ungvár m. Conscr.
regn.328.cs. A mell. - Varasd m.Misc.conscr.16.cs.Conscr.51.cs.1833.n.371. - Varasd
v.Conscr.41.cs.1829.n.1063. - Vas m.Conscr.42.cs.1829.n.1318.,60.cs.1832. 1931. -
Verőce m.Conscr.regn.436.cs. A.mell. - Eszék v.Conscr.regn.448.V.tern. - Veszprém
m.Conscr.60.cs.1832.n.1824. - Károlyváros v.Conscr.regn.447.cs.,Conscr.40.cs.1829.
n.877. - Zágráb v.Conscr.regn.449.cs.A.mell.,Conscr.31.cs.1828.n.1399. - Zala m.
Misc.Conscr.12.cs. - Zemplén m.Misc.conscr.13.cs.,Conscr.56.cs.1832.n.829 - Besz-
tercebánya v.Conscr.78.cs.1829.n.449. - Breznóbánya v.Conscr.62.cs.1834.n.261.,
Misc.conscr.15.cs.,Conscr.regn.386.cs. - Korpona v.Conscr.42.cs.1829.n.1237. -
Libetbánya v.Conscr.regn.397.cs.L.f. - Zólyom v.Conscr.regn.415.cs. - Megjegyzen-
dő, hogy az adat nélküli törvényhatóságokat természetesen kihagytam, hasonlóan a
bizonytalan adatúakat is, illetve a labilis adatokat, és az is lehetséges, hogy a
forrásadottságok miatt valamelyik részletezés, illetve adat elkerülte a figyelme-
met.

T Á B L Á K

I. A települések, a népesség és a kézművesmesterek száma 1828-ban, törvényhatóságoként

Megye Sz.k.város Összesen	1828						Egy településre jutó			1000 lakosra jutó		
	A tele- pülések	A népes- ség	A kézmű- vesmes- terek	Egy tele- pülésre jutó	1000 la- kosra jutó	1857	1870	1855	1857	1870	1885	
	s z á m a			kézművesmester		k é z m ű v e s m e s t e r						
Abaúj	281	143 552	332	1,2	2,2							
Kassa	1	8 446	450		53,2				41,50		29,5	
összesen	282	151 998	782	2,9	5,1	9,6	11,5	7,9	16,70	21,0	15,3	
Arad	202	188 301	733	3,6	3,9							
Arad	1	15 048	301		20,0				50,8		35,0	
összesen	203	203 349	1 034	5,1	5,0	20,2	20,6	12,2	14,5	16,6	12,1	
Árva	100	85 689	249	2,5	2,8	7,3	8,2	7,9	13,3	10,2	9,9	
Bács-Bodrog	133	356 739	4 001	30,1	11,2							
Szabadka	1	34 358	806		23,7				76,1		18,1	
Újvidék	1	17 176	515		30,3				14,5		34,6	
Zombor	1	21 041	492		23,4				30,9		16,8	
összesen	136	429 314	5 814	42,7	13,5	73,6	111,2	67,8	24,8	28,2	19,6	
Baranya	375	219 000	1 132	3,0	5,1							
Pécs	1	10 340	577		57,7				50,4		42,5	
összesen	376	229 348	1 709	4,3	7,5	16,5	12,0	11,2	22,2	31,0	21,7	
Bars	246	100 236	1 408	5,7	14,0							
Körmöcbánya	1	9 725	234		24,4				16,0			
Újbánya	1	4 151	199		47,5							
összesen	248	42 322	1 841	7,4	16,9	12,7	11,4	7,0	19,8	20,6	16,1	
Békés	30	135 139	1 436	47,7	10,7	88,9	77,0	59,4	18,6	24,1	15,1	
Bereg	273	83 237	129	0,5	15,5	5,3	6,3	4,7	10,2	11,4	9,0	
Bihar	516	329 069	1 126	2,2	3,4							
Debrecen	1	25 904	1 875		72,3				80,9		30,9	
összesen	517	354 973	3 001	13,5	8,4	17,5	14,5	6,7	16,0	18,7	12,2	
Borsod	190	129 516	688	3,6	5,3	18,5	13,0	7,7	18,6	17,5	14,7	
Csanád	25	55 546	662	26,5	11,9		38,8	36,6		20,6	15,1	
Csongrád	35	82 410	873	27,3	11,8							
Szeged	1	32 052	1 090		34,0				21,9		24,4	
összesen	36	114 462	2 063	55,8	18,0	248,4	118,2	37,8	21,3	22,2	18,5	
Esztergom	54	44 629	455	8,3	10,1							
Esztergom	1	6 883	377		54,6				62,5			
összesen	55	51 512	832	15,1	16,0	37,1	17,0	12,0	26,4	23,1	16,9	
Fejér	179	126 627	1 936	10,8	15,2							
Székesfehérvár	1	13 865	662		47,2				39,3		32,0	
összesen	180	140 492	2 598	14,4	18,5	28,2	18,8	12,5	21,1	25,5	18,9	
Gömör-Kishont	326	145 633	1 183	3,6	8,1	13,3	11,0	7,8	22,8	25,6	22,4	
Győr	123	66 043	716	5,3	10,8							
Győr	1	12 587	605		46,5				52,8		37,8	
összesen	137	78 630	1 321	9,6	16,6	27,7	23,1	6,5	25,4	28,1	20,7	
Hajdú	6	31 432	2 728	454,7	86,7		54,8	49,7		18,2	26,6	
Heves-Külsőszolnok	240	218 493	2 200	9,2	10,0	36,4	28,2	18,1	19,7	19,4	13,8	
Hont	211	79 266	568	2,7	7,2							
Bakabánya	1	2 763	287		10,6							
Bélabánya	1	1 634	38		23,2							
Selmecebánya	1	11 013	275		25,0						15,7	
összesen	214	94 676	1 168	5,5	12,2	10,7	9,1	8,7	18,0	18,4	12,3	
Jász-Kun	25	160 268	2 728	109,1	17,0	78,3	100,7	55,7	20,7	24,7	16,5	
Komárom	146	102 044	778	5,3	7,6							
Komárom	1	8 506	440		51,7				68,1		43,5	
összesen	147	110 550	1 218	8,3	10,9	25,6	16,4	9,0	20,3	24,7	17,6	

folytatás

Megye	1828					Egy településre jutó			1000 lakosra jutó		
	A tele- pülések	A népes- ség	A kézmű- vesmes- terek	Egy tele- pülésre jutó	1000 la- kosra jutó	1857	1870	1855	1857	1870	1855
	s z á m a			kézművesmester	k é z m ű v e s m e s t e r						
Körös	270	54 770	190	0,7	3,4						
Kapronca	1	3 526	183		57,6						
Körös	1	1 920	208		108,3						
összesen	272	60 216	581	2,1	9,6					12,3	
Krassó	237	204 178	1 372	5,9	6,7	6,6	12,3	7,8	6,7	11,4	7,3
Liptó	145	65 943	633	4,1	9,5	9,1	8,5	3,8	20,6	17,1	9,9
Mármaros	146	110 708	362	2,5	3,2	10,5	11,5	8,3	9,9	9,3	8,1
Moson	64	61 768	982	15,3	25,8	26,5	28,0	16,7	21,7	24,4	18,2
Nógrád	347	147 029	1 035	3,0	7,1	9,6	7,0	3,8	14,8	15,6	12,3
Nyitra	481	288 301	3 685	7,4	12,9						
Szakolca	1	6 349	294		46,3				23,1		
összesen	482	294 650	3 979	7,9	13,5	16,2	18,2	9,5	23,8	29,1	17,0
Pest	298	354 864	4 428	14,9	12,4						
Buda	1	27 385	1 315		48,7				35,1		
Pest	1	52 230	2 286		43,8				38,7		
összesen	300	434 469	8 129	27,1	18,7	74,1	50,1	41,9	24,4	25,4	19,4
Pozsega	256	62 583	660	2,6	10,4						
Pozsega	1	2 169	253		116,6				111,8		
összesen	257	64 752	913	3,6	14,0	4,7	4,4		15,1	16,6	
Pozsony	348	180 053	3 193	9,2	17,7						
Bazin	1	3 755	276		73,5				49,4		
Mador	1	4 846	395		81,5				60,8		
Nagyszombat	1	6 914	372		53,8						
Pozsony	1	24 848	1 099		44,2				60,7		33,5
Szentgyörgy	1	2 641	101		38,8				34,1		
összesen	353	223 057	5 436	15,4	24,3	28,0	21,5	12,2	28,7	28,7	21,3
Sáros	392	153 842	448	1,5	2,9						
Bártfa	1	4 866	358		73,6				65,9		
Eperjes	1	8 187	358		43,7				43,6		
Kisszeben	1	2 718	250		91,9				61,4		
összesen	395	169 613	1 414	4,9	8,3	4,4	6,6	5,6	11,9	15,3	12,6
Somogy	393	166 744	1 283	3,3	7,6	15,2	12,8	5,9	19,0	22,6	16,7
Sopron	248	158 141	1 257	5,1	7,9						
Kismarton	1	2 706	148		-54,9				64,0		
Ruszt	1	1 071	42		39,2				37,5		
Sopron	1	12 852	620		48,2				44,5		29,1
összesen	251	174 770	2 067	8,2	11,8	18,4	16,9	12,3	20,8	24,2	17,3
Szabolcs	171	149 089	326	1,9	2,1	19,1	33,3	11,8	15,7	22,2	11,2
Szatmár	274	133 207	230	0,8	1,7						
Felsőbánya	1	4 937	137		27,9						
Nagybánya	1	4 229	325		55,9				54,7		
Szatmárnémeti	1	12 099	756		62,4				83,4		50,3
összesen	277	154 472	1 348	4,9	8,7	14,6	18,3	7,8	15,8	29,7	14,7
Szepes	223	126 185	843	3,8	6,6						
Szepes 16 város	16	31 145	1 172	73,2	37,8						
Késmárk	1	3 890	325		83,5				70,6		
Lőcse	1	5 067	296		58,4				44,8		
összesen	264	166 287	2 636	11,8	15,8	16,8	17,1	12,3	25,0	26,1	17,1
Szerém	99	99 001	1 682	17,7	16,9	28,2				21,1	

folytatás

Megye Sz.k.város Összesen	1828					Egy településre jutó			1000 lakosra jutó		
	A tele- pülések	A népes- ség	A kézmű- vesmes- terek	Egy tele- pülésre jutó	1000 la- kosra jutó	1857	1870	1855	1857	1870	1855
	s z á m a			kézművesmester	k é z m ű v e s m e s t e r						
Temes	193	272 340	2 578	13,4	9,5						
Temesvár	1	13 436	823		61,2				58,3		
összesen	194	285 776	3 401	17,5	11,7	31,0	41,3	30,7	19,0	22,7	17,1
Tengermellék	44	17 248	1	0,0	0,0						
Buccari	1	7 397	133		17,9				11,9		
Fiume	1	10 918	309		28,3				52,2	27,9	
összesen	46	35 573	443	9,5	12,4			7,4	34,8	5,2	
Tolna	183	175 548	3 366	18,4	19,1	43,9	33,9	13,4	23,3	27,7	19,9
Torna	48	20 502	89	1,9	4,3		7,0			16,3	
Torontál	166	297 600	2 882	17,4	9,7	15,0	38,1	20,4	7,0	19,1	15,9
Trencsén	415	255 602	2 178	5,2	8,5						
Trencsén	1	2 295	168		73,2				5,7		
összesen	416	257 897	2 346	5,6	9,0	9,4	8,0	9,5	15,7	13,5	15,4
Túróc	109	36 554	289	2,6	7,9		12,1	7,7		28,1	18,4
Ügocsa	70	30 155	44	0,6	1,4		13,0	7,5		14,2	7,9
Ungvár	213	83 425	278	1,3	3,3	6,1	7,0	5,5	13,2	14,7	11,9
Vátság	571	97 293	723	1,2	7,4						
Varasd	1	5 756	460		79,9						
összesen	572	103 049	1 183	2,1	11,4	3,0	2,1		10,6	8,8	
Vas	685	230 764	1 974	2,9	8,5						
Kőszeg	1	5 463	433		75,5				64,8		
összesen	686	236 227	2 407	3,5	10,1	9,2	9,4	7,8	20,9	19,7	17,5
Verőce	261	130 872	923	3,5	7,0						
Eszék	1	9 728	523		53,7				62,1		
összesen	262	140 600	1 456	5,6	10,3	16,5	12,3		21,9	22,2	
Veszprém	513	144 364	3 025	5,9	21,0	24,0	13,8	5,4	27,4	32,0	21,6
Zágráb	857	181 879	1 288	1,5	7,0						
Károlyváros	1	3 763	238		62,8				35,1		
Zágráb	1	4 405	319		72,4				61,6		
összesen	859	190 047	1 845	2,1	9,7	2,7	2,7		11,8	11,2	
Zala	629	229 914	1 810	2,9	7,8	9,3	8,0	6,1	20,1	20,1	16,3
Zemplén	442	216 417	1 018	2,3	4,7	10,4	10,6	6,2	19,1	19,3	11,3
Zólyom	169	60 407	554	3,2	9,2						
Besztercebánya	1	10 776	372		34,4				78,5		
Brezsnóbánya	1	8 824	338		38,4						
Korpona	1	2 940	233		79,2						
Libetbánya	1	1 600	107		66,8						
Zólyom	1	1 557	205		134,8						
összesen	174	86 104	1 509	8,7	17,5	10,4	11,0	9,2	21,5	24,4	18,7
Magyarország összesen települések, városok	13 705	8 434 857	94 736								
		53									
Megyei átlag				5,4	9,2						
Városi átlag				460,0	46,8						
Országos átlag				6,8	11,2	15,3	18,7	11,2	19,1	21,1	15,9

2. A kézműves mesterek száma 1828-ban, iparcsoportokon belül iparági bontásban törvényhatóságokként

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Abauj m.	Bács-Bodrog m.	Szabadka	Ujvidék	Zombor	összesen	(Baranya m.) Pécs	Bars m.	Körmöcbánya	Békés m.	(Bihar m.) Debrecen	Csanád m.	(Csongrád m.) Szeged	Esztergom m.	Esztergom	összesen	Fejér m.	Székesfejvár	összesen
I. AGYAG, ÜVEG																			
1. fazekas		53		3	3	59	11	70	4		74	7	50	2	6	8			6
2. füstösüvegkészítő																			
3. palackkészítő																			
összesen		53		3	3	59	11	70	4		74	7	50	2	6	8			6
II. ARANY, EZÜST, ÉK- SZER, DÍSZMŰ, APRÓ TÁRGY																			
1. aranyverő																			
2. ékszerész																			
3. fésűs	4	12		4	4	20	7	1	1	9	30	2	5	1	3	4			4
4. gyűrűműves							2												
5. kefecsináló		1				1	1				1				1	1			1
6. óratokkészítő																			
7. ötvös	2	6	4	22	9	41	4		9		3	3	6		2	2			3
8. pecsétmetsző	1	1		1	2	4									1	1			1
9. pipacsináló		2		2		4													
10. pipakupakkészítő		2		1		3													
11. pipaszárkészítő																			
összesen	7	24	4	30	15	73	14	1	10	9	34	5	11	1	7	8			9
III. BŐR																			
1. bőrfestő																			
2. irhakesztő				6		6	52		4	30									54
3. kordovánkészítő																			
4. nyeregyártó		5	5	6	4	20	4	8	2		5	1	1	2	1	3			4
5. szíjgyártó	10	37	18	4	12	71	6	10	2	14	38	2	11	4	3	7			13
6. szűcs	6	263	161	37	42	503	33	69	5	73	63	68	102	5	27	32			53
7. tímár	20	36	2	4	9	51	9	8	9	6	204	29	41		2	2			4
8. varga, ebből	6	118	20	20	19	177	34	89	30	4	5	1	13	17	16	33			79
1 magyar -															6	6			48
2 német -															10	10			31
3 tót -																			?
összesen	42	459	206	77	86	828	138	184	52	127	315	101	168	28	49	77			207
IV. ÉLELMISZER																			
1. csokoládékészítő																			
2. cukrász				1		1	1				4				1	1			2
3. halász		66		5		71							42						
4. hentes				11	2	13	9	1	1		59		1						
5. kertész							14		1										
6. mészáros	10	30	8	4	4	46	13	98	7	1	72	1	6	35	3	28			7
7. mézeskalácsos		13	3	3	6	25	5	2	1	3		1	3	2	2	4			5
8. pék	1	20	5	18	5	48	9	9	5	1	4	2	8	7	4	11			10
9. sajtész													2						1
10. szalámikészítő																			
összesen	11	129	16	42	17	204	51	110	15	5	139	4	62	44	10	54			25

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Gömör-Kishont- (Győr m.) Győr	Heves-K. Szolnok	(Hont m.) Bélabánya Selmecbánya	Komárom m.	Komárom	összesen	(Kőrös m.) Kapronca	Kőrös	Krássó m.	Moson m.	Pest m.	Buda	Pest	összesen	Pozsega m.	Pozsega	összesen		
I. AGYAG, ÜVEG																			
1. fazekas	30	19	47	4	4	19	17	36	8	5	13	7	14	10	7	31	25	14	39
2. füstösüvegkészítő																			
3. palackkészítő																			
összesen	30	19	47	4	4	19	17	36	8	5	13	7	14	10	7	31	25	14	39
II. ARANY, EZÜST, ÉKSZER, DÍSZMŰ, APRÓ TÁRGY																			
1. aranyverő														1		1			
2. ékszerész														1		1			
3. fésűs	8	4	16	4	3	1	4	5		1	2	3	18	7	9	34		2	2
4. gyűrűműves		1												1		1			
5. kefecsináló		3	9				1	1					3	8	10	21			
6. óratokkészítő														2	2	4			
7. ötvös	3	3	7		2	2	6	8		1	1		16	13	29	58		2	2
8. pecsétmetsző		1	1												9	9			
9. pipacsináló					5								5		1	6			
10. pipakupakkészítő																			
11. pipaszárkészítő																			
összesen	11	12	33	4	10	3	11	14		2	3	3	42	33	60	135		4	4
III. BŐR																			
1. bőrfestő																			
2. irhakesztő	44	1		4	3	1	4	4	1	8	3	2	1	16	19			2	2
3. kordovánkészítő														4	4				
4. nyereggyártó	14	4	9	1			3	3	6	1	5	7	21	15	16	52	1	1	2
5. szíjgyártó		8	19	5	3	8	11	2	3	1	6	30	13	19	62	7	8	15	
6. szűcs	42	26	184	12	21	11	32	5	2	44	19	136	28	98	222	18	34	52	
7. tímár	97	5	105	4	5	6	11	4	5	4	8	20	52	19	91	2	2	4	
8. varga, ebből	30	73	46	5	18	19	24	43	8	10	27	115	192	167	445	804	13	9	22
1 magyar -		11					2	2								?			
2 német -		62			18		22	22						154	445	599			
3 tót -				5				?						11		11			
összesen	227	117	367	5	44	51	53	104	29	22	89	158	401	276	577	1254	41	56	97
IV. ÉLELMISZER																			
1. csokoládékészítő																1	1		
2. cukrász		1		1			1	1					4	4	8	16			
3. halász							21	21					4	15	25	44			
4. hentes		20		1	1	8	9					2	12	35	75	122		1	1
5. kertész														35	35				
6. mézszáros	34	13	80	1	15	44	4	48	3	5	7	36	76	29	36	141	2	4	6
7. mézeskalácsos	6	4	7		2	2	2	4	2	3	2	6	5	4	5	14		4	4
8. pék	9	6	11		7	13	6	19	4	2	13	25	35	35	43	113	2	3	5
9. sajt készítő																			
10. szalámikészítő																			
összesen	49	44	98	1	26	60	42	102	9	10	22	69	136	122	228	486	4	12	16

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	(Pozsony m.) Bazin	Nagyszom.	Pozsony	Szentgyörgy	Sáros m.	Bártfa	Kisszeben	Sopron m.	Sopron	Szabolcs m.	(Szatmár m.) Felsőbánya	Nagybánya	Szatmárn.	Szepes m.	Szepesi v.	Késmárk	Lőcse	összesen	Szerém m.
I. AGYAG, ÜVEG																			
1. fazekas	2	4	7		8	35	3	16	5		22	63	7	3	12	5	6	26	19
2. füstösüvegkészítő																			
3. palackkészítő																			
összesen	2	4	7		8	35	3	16	5		22	63	7	3	12	5	6	26	19
II. ARANY, EZÜST, ÉK- SZER, DÍSZMŰ, APRÓ TÁRGY																			
1. aranyverő			2																
2. ékszerész																			
3. fésűs		3	11					2	8	1		1	11		3	3	1	7	7
4. gyűrűműves																			
5. kefecsináló		1	6						4					1					1
6. óratokkészítő			1																
7. ötvös		3	12		1					2		3		3	1	4	4	12	2
8. pecsétmetsző		3							5					1				1	
9. pipacsináló																			
10. pipakupakkészítő																			
11. pipaszárkészítő						2													
összesen		10	32		1	2		2	22	3		4	11	5	4	7	5	21	9
III. BŐR																			
1. bőrfestő								1	3										
2. irhakészítő		1	1			1	6	8			1					1		1	11
3. kordovánkészítő			1																
4. nyeregyártó		4	10		1		2	10	7	2		3	3	1	4	4	2	11	3
5. szíjgyártó		6	10	7	2	6	2	3	4	5	4	11	11	1	18	9	4	32	30
6. szűcs	2	19	11	7	22	9	7	3	13	22	2	6	8	26	43	8	12	89	120
7. tímár	3	4	7	1	33	23	20	13	14	15	17	31	101	5	18	14	14	51	4
8. varga, ebből	30	32	127	9	8	14	10	27	65	5	1	6	3	145	76	13	19	253	27
1 magyar -															17			17	
2 német -			23	119											?			?	
3 tót -	30	9	8	9											?			?	
összesen	35	66	167	24	66	53	47	65	106	49	24	58	126	178	159	49	51	437	195
IV. ÉLELMISZER																			
1. csokoládékészítő			2						1										
2. cukrász		2	3						1										
3. halész			6																75
4. hentes		4	31										1						
5. kertész		13	46						18										
6. mészáros		8	36	7	1	13	12	83	33	7	13	10	24	63	65	23	27	178	7
7. mézeskalácsos		2	4			2	3	5	3	1			1	1		1	2	4	16
8. pék	3	10	48			3	2	31	21		1	2	19	12	15	9	14	50	15
9. sajtész									3										
10. szalámikészítő																			
összesen	3	39	176	7	1	18	17	119	80	8	14	12	45	76	80	33	43	232	113

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Temes m.	Temesvár	összesen	(Tenger mellék) Buccari	Fiume	Toina m.	Torontál m.	Trencsén m.	Trencsén	összesen	Varasd m.	Varasd	összesen	Vas m.	(Verőce m.) Eszék	Veszprém	(Zágráb m.) Károlyv.	Zágráb	Zala m.
I. AGYAG, ÜVEG																			
1. fazekas	144	20	164		1	14	1	77	4	81	16	2	18	37	7	167	5	2	70
2. füstösüvegmetező												2	2						
3. palackkészítő																30			
összesen	144	20	164		1	14	1	77	4	81	16	4	20	37	7	197	5	2	70
II. ARANY, EZÜST, ÉK- SZER, DÍSZMŰ, APRÓ TÁRGY																			
1. aranyverő																			
2. ékszerész																			
3. fésűs	9	3	12		2		6	1	1	2	1	3	4	16	4	7	2	3	10
4. gyűrűmőves							1												
5. kefecsináló			1	1									1	1	1				
6. óratokkészítő																			
7. ötvös	11	5	16	7	12		2	5	2	7		2	2	2	2	3	3	9	2
8. pecsétmetező		2	2	1	1										1				
9. pipacsináló	1		1											1		4			
10. pipakupakkészítő							1									3			
11. pipaszárkészítő																			
összesen	21	11	32	8	15		10	6	3	9	1	5	6	21	6	17	5	8	12
III. BŐR																			
1. bőrfestő																			
2. irhakészítő	3	11	14	1	3			17		17				2	9	25		1	2
3. kordovánkészítő														1					
4. nyereggyártó	8	5	13	1	4		8	10	2	12		5	5	9	5	11	5	4	6
5. szíjgyártó	11	6	17				15	7	2	9	6	8	14	15	3	17	12	8	21
6. szűcs	127	90	217	2	6	8	222	1	11	12	2	11	13	81	24	93	7	6	59
7. tímár	41	9	50	1	3	1	30	78	5	83	46	4	50	31	7	14	4	4	28
8. varga, ebből	132	35	167	16	51	1	80	130	17	147	49	75	124	106	32	200	31	29	94
1 magyar -										?			?			90			
2 német -										9	9	22	15	37		110			
3 tót -										8	8	27	60	87		32			
összesen	322	156	478	21	67	10	355	243	37	280	103	103	206	245	80	360	59	52	210
IV. ÉLELMISZER																			
1. csokoládékészítő					1														
2. cukrász		2	2						1	1				1	1	2		2	
3. halász		4	4	1	5										25				10
4. hentes	1	20	21						1	1		1	1				1	1	1
5. kertész				1	1			1	2	3									3
6. mészáros	21	9	30	1	1	4	23	118	7	125	30	18	48	94	11	94	6	7	122
7. mézeskalácsos	11	4	15		1		12	1	3	4		3	3	10	4	11	1	3	7
8. pék	24	16	40	4	5		14	10	4	14	3	7	10	41	10	30	15	12	24
9. sajtész																			
10. szalámikészítő																1			
összesen	57	55	112	7	14	4	49	130	18	148	33	29	62	146	52	137	23	25	167

folytatás

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma							1828			A mesterek előfordulási %-a		A mesterek aránya az iparcsoportban, %		
	Zemplén m. (Zólyom m.) Beszterceb. Brezsnób. Korpona Libetb. Zólyom Magyarország összesen							településre jutó	100 lakosra jutó	100 kézműves- mesterre jutó	megye- települé- éseken	városok- ban	1828	1870	1885
								mesterek száma							
I. AGYAG, ÜVEG															
1. fazekas	27	14	5	4	35	26	1 427	0,19	0,28	2,42	94	91	97,8	99,9	99,1
2. füstösüvegkészítő							2				4		0,2		0,0
3. palackkészítő							30	0,01	0,01	0,05		2	2,0	0,1	0,9
összesen	27	14	5	4	35	26	1 459	0,20	0,29	2,47	94	91	100,0	100,0	100,0
II. ARANY, EZÜST, ÉKSZER, DÍSZMŰ, APRÓ TÁRGY															
1. aranyverő							3					5	0,5	0,6	0,5
2. ékszerész							1					2	0,1		
3. fésűs	2	1	1				291	0,04	0,06	0,51	94	72	42,0	37,8	32,7
4. gyűrűműves							5				4	7	0,7		
5. kefecsináló		1					55	0,01	0,01	0,09	18	32	7,8	14,9	15,0
6. óratokkészítő							5					7	0,7		0,4
7. ötvös	2	4				2	269	0,03	0,05	0,46	70	74	38,7	40,1	39,2
8. pecsétmetsző							32	0,004	0,01	0,05	18	25	4,6		
9. pipacsináló	1						22	0,003	0,00	0,03	22	7	3,6	4,3	6,7
10. pipakupakkészítő							7				11	2	1,0	1,8	4,5
11. pipaszárkészítő							2					2	0,3	0,4	
összesen	5	6	1			2	692	0,09	0,13	1,18	94	81	100,0	100,0	100,0
III. BŐR															
1. bőrfestő							4				4	2	0,0	0,1	0,1
2. irhakesztő		12			3		355	0,05	0,07	0,60	52	56	3,9	0,1	
3. kordovánkészítő							6				4	5	0,1	0,9	0,9
4. nyereggyártó	3	2	1				297	0,04	0,06	0,51	82	81	3,3	5,8	5,8
5. szíjgyártó	8	10	4	4	1	1	608	0,08	0,12	1,04	93	91	6,7	11,3	13,5
6. szűcs	58	20	26	25	3	10	2 879	0,40	0,57	4,92	100	93	31,5	49,0	44,1
7. tímér	55	8	75	17		4	1 528	0,21	0,30	2,61	97	95	16,7	27,0	24,6
8. varga, ebből	26	22	5	6	2	27	3 454	0,48	0,68	5,90	100	100	37,8	5,8	11,0
1 magyar -							21								
2 német -							6								
3 tót -							201								
összesen	150	74	111	55	6	42	9 131	1,27	1,82	15,06	100	100	100,0	100,0	100,0
IV. ÉLELMISZER															
1. csokoládékészítő							5					7	0,2	0,0	
2. cukrász							42	0,006	0,008	0,07	15	37	1,3	2,8	2,7
3. halász							304	0,04	0,06	0,52	15	23	8,5	4,8	4,8
4. hentes							303	0,04	0,06	0,52	22	46	8,5	15,1	19,5
5. kertész							135	0,01	0,02	0,23	7	18	3,8		5,4
6. mézszáros	37	4	13	6		4	1 750	0,24	0,34	2,98	100	95	49,5	48,2	44,4
7. mézeskalácsos	3	3	1				222	0,03	0,04	0,38	82	76	6,4	5,6	4,0
8. pék	9		6	1	1	2	764	0,10	0,15	1,30	88	93	21,6	23,4	18,8
9. sajtkészítő							6					7	0,2	0,1	0,2
10. szalámikészítő							1					2	0,0	0,0	0,2
összesen	49	7	20	7	1	6	3 532	0,49	0,70	6,03	100	100	100,0	100,0	100,0

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Abauj m.	Báts-Bodrog m.	Szabadka	Ujvidék	Zombor	összesen	(Baranya m.) Pécs	Bars m.	Körmöcbánya	Békés m.	(Bihar m.) Debrecen	Csanád m.	(Csongrád m.) Szeged	Esztergom m.	Esztergom	összesen	Fejér m.	Székesfővár	összesen
V. ÉPÍTŐ																			
1. ács	3	39	3	3	2	47	5	15	1	3	25	8	97	1	2	3			4
2. kéménytisztító		3	1	1	1	6	1	1	1				1		1	1			2
3. kőfaragó	1						6							4	2	6			2
4. kőműves	2	7	2	2	3	14	3	26	5	2	3	5	5		3	3			4
5. kövező				1		1	1												
6. kűtmester																			
7. szobafestő	1	2		6	1	9							2	1	2	3			
8. üveges		15	4	4	2	25	5	3	2	2	4	4	3	1	1	2			3
9. zsindelyező		2	2	1	1	6	2												1
10. zsindelykészítő				2		2	1				19								
összesen	7	68	12	20	10	110	24	45	9	7	51	17	108	7	11	18			16
VI. FA																			
1. aranyozó		1			1	2													1
2. asztalos	5	168	11	11	12	202	22	35	10	28	30	25	26	14	7	21			13
3. csutorás											29								
4. deszkametsző																			
5. esztergályos		25	2	5	3	35		1	1	6	2		3	1	2	3			6
6. fényező																			
7. kádár	8	73	2	13	7	95	16	24	12	7	17	11	9	12	8	20			9
8. kaptafakészítő																			
9. kosárfonó				1		1	1								1	1			1
10. puskaágműves																			
összesen	13	267	15	30	23	335	39	60	23	41	78	36	38	27	18	45			30
VII. FÉM																			
1. bádogos		7	1	1	2	11	4	1	1	1	5		2	1	1	2			3
2. cinöntő				1		1	2		1		1		1		1	1			1
3. drótkészítő																			
4. harangöntő							1		1										1
5. késcsináló		1	3			4	2		2		10		10		1	1			5
6. kovács, ebből	81	377	35	25	11	448	9	190	2	118	36	67	22	49	4	53			5
1 balta -				1	?	1							?						
2 cigány -				16	?	16							?						
3 kard -				?	?	?							?						
4 lánc -				1	?	1							?						
5 szeg -				?	?	?							1						
6 szerszám				?	?	?							?						
7. köszőrűs			1	2	1	4					1		2		1	1			1
8. kulcskészítő		2		2		4	3												3
9. lakatos		62	8	4	4	78	19	17	4	6	24		7	3	9	12			11
10. pisztolyműves																			
11. puskaműves		8	2	3	1	14	1	1	1		1		1	1	1	2			3
12. ráspolykészítő																			1
13. rézmetsző																			
14. rézműves	1	1	2	7	2	12	6	8	3	1	3	1	7		2	2			4
15. rézöntő			1	3	2	6	3				3				1	1			1
16. sarkantyűműves																			
17. tűcsináló							1												1
összesen	82	458	53	48	23	582	51	217	15	126	84	68	52	54	21	75			40

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Gömör-Kishont (Győr m.) Győr	Heves-K. Szolnok (Hont m.) Bélabánya	Selmecbánya	Komárom m.	Komárom	összesen	(Kőrös m.) Kapronca	Kőrös	Krassó m.	Moson m.	Pest m.	Buda	Pest	összesen	Pozsega m.	Pozsega	összesen		
V. ÉPÍTŐ																			
1. ács	19	3	19	1	2	2	4	1	4	2	11	59	3	8	70	2	1	3	
2. kéménytisztító		2	5	1	1		1			1	1	4	4	3	11		1	1	
3. kőfaragó		1	4	1	5		5			1	16	9	4	4	17				
4. kőműves	25	5	19	1		2	2	1	3	3	5	49	7	10	66	6	1	7	
5. kövező		2											3	3	6				
6. kútmester													3	6	9				
7. szobafestő		4	2	2		2	2							12	12				
8. üveges	1	4	15	1	3	2	5	2	2	6	13	22	12	15	49	1	3	4	
9. zsindelyező		2			1		1					5	4	4	13				
10. zsindelykészítő																			
összesen	45	23	64		7	12	8	20	4	9	13	46	148	40	65	253	9	6	15
VI. FA																			
1. aranyozó			2										1	6	7				
2. asztalos	35	8	66	2	14	33	29	62	4	4	29	51	137	41	187	365	8	8	16
3. csutorás																			
4. deszkametsző										1									
5. esztergályos	8	3	6		2	4	2	6	3	3	1	4	10	11	6	27		1	1
6. fényező														1	1				
7. kádár	32	13	34	2	8	10	14	24	5	5	12	42	84	40	37	161	11	6	17
8. kaptafakészítő																			
9. kosárfonó		1									1				2	2			
10. puskaágműves															2	2			
összesen	75	25	108	4	24	51	41	92	12	13	42	98	231	93	241	565	19	15	34
VII. FÉM																			
1. bádogos	5	4		1		2	2				2	8	5	10	23		1	1	
2. cinóntó		2	2	2							1		5	6	11				
3. drótkészítő															1				
4. harangöntő		1	1	1										1	1				
5. késcsináló	1	1	1		1	1	2	4	5		2	1	4	7			1	1	
6. kovács, ebből	95	10	175	2	9	63	3	66	8	6	17	69	278	25	27	330	86	18	104
1 balta -														?	?	?			
2 cigány -														?	?	?			
3 kard -														?	4	4			
4 lánc -														?	?	?			
5 szeg -														2	?	2			
6 szerszám														3	3	6			
7. köszörűs		2		1											4	4			
8. kulcskészítő		1	5		3	1	4			3	1	3			3				
9. lakatos	25	11	50	5	10	10	20	2		10	15	37	18	60	115	10	4	14	
10. pisztolyműves													2		2				
11. puskaműves	1	2	3	1	1	1	2	1		4	1	4	5	8	17	1	2	3	
12. ráspolykészítő		1	2										2	3	5				
13. rézmetsző													1		1				
14. rézműves	5	2	13	3		2	2	1	1	5	3	6	4	15	25	3	4	7	
15. rézöntő	2	2				1	1				1		8	8	16				
16. sarkantyúműves												2	1	4	7				
17. tűcsináló		1	1									1	1	8	10				
összesen	134	40	253	2	23	78	21	99	16	12	39	93	342	78	158	578	100	30	130

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	(Pozsony m.) Bazin	Nagyszom.	Pozsony	Szentgyörgy	Sáros m.	Bártfa	Kisszeben	Sopron m.	Sopron	Szabolcs m.	(Szatmár m.) Felsőbánya	Nagybánya	Szatmárn.	Szepes m.	Szepesi v.	Késmárk	Lőcse	összesen	Szerém m.
V. ÉPÍTŐ																			
1. ács			4	7	13	8	6	12	5	9	1	13	7	9	6	4	3	22	4
2. kéménytisztító		1	2	1		1		1	3			2	1			1		1	3
3. kőfaragó		2	3		1			11	2						3	3	2	8	1
4. kőműves	1	2	7	5	56	4	6	16	4	9	8	3	4	1	10	1	2	14	9
5. kövező		1	2						2										
6. kútmester		1	1																
7. szobafestő		3	16	1			1	4			1					2	3	5	
8. üveges		4	10						3	1	1	1	1	4	1			5	11
9. zsindelyező		3	2	2				1	2										5
10. zsindelykészítő								1				2				1		1	
összesen	1	17	47	16	72	13	13	46	21	19	11	21	13	14	20	12	10	56	33
VI. FA																			
1. aranyozó			1						2										
2. asztalos		10	46		20	12	12	46	18	6	6	9	14	18	31	17	10	76	36
3. csutorás								3											
4. deszkametsző																			
5. esztergályos		3	9		1			3	8			3	1		5	2	2	9	3
6. fényező																			
7. kádár	3	9	22	6	2	12	14	13	9	1	2	12	36	9	34	10	9	62	66
8. kaptafakészítő																			
9. kosárfonó			3																
10. puskaágműves			2						1										
összesen	3	22	83	6	23	24	29	62	38	7	8	24	51	27	70	29	21	147	105
VII. FÉM																			
1. bádogos		3	8					1	2		1	1	2	3			1	4	1
2. cinöntő		1	3						1					2				2	
3. drótkészítő									1				1						
4. harangöntő		1	1																
5. késcsináló		1	2				4				3	2		11		1		12	
6. kovács, ebből	4	9	13	4	58	6	3	152	14	38	5	7	8	232	40	10	8	290	92
1 balta -									?										
2 cigány -									?										
3 kard -									?										
4 lánc -									?										
5 szeg -									3										
6 szerszám									?										
7. kőszőrűs		1	3						1				2						
8. kulcskészítő		1	7													2	2	4	
9. lakatos	2	7	19	2	7	6	2	14	9	18	2	7	8	9	20	6	8	43	9
10. pisztolyműves												1	1			1		1	3
12. ráspolykészítő		1	2						2										
13. rézmetsző																			
14. rézműves		3	3		1	2	3	1	4		1	2	2	5	10	2	3	20	13
15. rézőntő		2	6						4				1			4	1	5	6
16. sarkantyúműves			5						4										
17. tűcsináló		2	1					4	6				1	1		1	1	3	
összesen	6	34	79	6	66	14	12	172	52	56	12	20	26	263	70	27	24	384	124

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Temes m.	Temesvár	összesen	(Tengeremellék) Buccari	Fiume	Tolna m.	Torontál m.	Trencsén m.	Trencsén	összesen	Varasd m.	Varasd	összesen	Vas m.	(Verőce m.) Eszék	Veszprém	(Zágráb m.) Károlyv.	Zágráb	Zala m.
V. ÉPÍTŐ																			
1. ács	20	3	23	1	1	3	21	28	2	30	5	2	7	11	3	20	2	4	34
2. kéménytisztító	3	1	4	1	2		2		1	1		1	1	1	2	3	1	1	2
3. kőfaragó	1	1	2		3			2		2		1	1					1	1
4. kőműves	20	5	25	4	12	26	12	31	1	32	36	2	38	13	2	12	2	3	21
5. kövező		1	1				1												
6. kútmester																			
7. szobafestő		15	15	1	1		3	1		1		1	1			5			2
8. üveges	19	10	29				21	10	3	13	1	4	5	7	5	6		1	11
9. zsindelyező	1	3	4				2							3	4		2		2
10. zsindelykészítő	1		1				3								2		1		
összesen	65	39	104	7	19	29	65	72	7	79	42	11	53	35	18	46	8	12	71
VI. FA																			
1. aranyozó																			
2. asztalos	75	11	86	10	24	2	131	70	4	74	28	14	42	73	11	80	12	16	62
3. csutorás																			
4. deszkametsző								44		44	4		4			3			
5. esztergályos	11	2	13		1		1		1	1	5	3	8	17	3	20		2	12
6. fényező														1					
7. kádár	127	8	135	5	19	2	34	68	2	70	15	3	18	27	17	57	7	6	37
8. kaptafakészítő												1	1						
9. kosárfonó		3	3				1					1	1				2		
10. puskaágyműves																			
összesen	213	24	237	15	44	4	169	182	7	189	52	22	74	118	31	160	21	24	111
VII. FÉM																			
1. bádogos	3	4	7	1	3		7	1	1	2	1	1	2	2	2	4		3	4
2. cinöntő		1	1									1	1	1	2	1		3	
3. drótkészítő																			
4. harangöntő	1	2	3									1	1	1		1			
5. késcsináló		4	4						1	1		1	1	1	2	4	1	1	1
6. kovács, ebből	247	10	257	4	6	10	280	132	3	135	119	9	128	229	12	230	6	10	150
1 baltá -							2							?				?	
2 cigány -							?							?				?	
3 kard -							?							?				?	
4 lánc -							?							?				1	
5 szeg -							?							3				?	
6 szerszám							?							?				?	
7. kőszőrűs					2							1	1		1			1	
8. kulcskészítő		3	3								3	1	4		3	4			7
9. lakatos	21	10	31	8	10	2	9	44	6	50	10	7	17	32	6	15	7	7	18
10. pisztolyműves																			
11. puskaműves	4	3	7		1		3	1	2	3		2	2	4	2	5	1	2	6
12. ráspolykészítő		1	1									1	1	1	1			1	
13. rézmetsző																			
14. rézműves	10	12	22	1	2		4	3	2	5		2	2	4	2	4	1	2	6
15. rézöntő		2	2									1	1		8			1	
16. sarkantyúműves		1	1																
17. tűcsináló	1	1	2													1	1		
összesen	287	54	341	14	24	12	303	181	15	196	133	28	161	275	41	269	17	31	192

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma						1828			A mesterek előfordulási %-a		A mesterek aránya az iparcsoportban, %			
	Zemplén m.	(Zólyom m.) Beszterceb.	Brezsnób.	Körpona	Libetb.	Zólyom	Magyarország összesen	településte jutó	100 lakosra jutó	100 kézműves- mesterre jutó	megye, települé- ségeken	városok- ban	1828	1870	1885
								mesterek száma							
V. ÉPÍTŐ															
1. ács	24	2	2	17		1	665	0,09	0,13	1,13	100	91	33,5	43,1	42,2
2. kéménytisztító	4	1					78	0,01	0,015	0,13	55	69	3,9	2,9	3,3
3. kőfaragó	2	1					101	0,01	0,02	0,18	55	39	5,1	2,8	2,6
4. kőműves	42	2	3	17			623	0,08	0,12	1,06	94	92	31,5	38,2	39,2
5. kövező							17	0,002	0,003	0,03	4	21	0,9	0,5	0,7
6. kútmester							11	0,001	0,002	0,02		9	0,6	0,4	0,5
7. szobafestő	1	2					100	0,01	0,02	0,18	33	48	5,0	2,8	4,2
8. üveges	2	2		1			297	0,04	0,06	0,51	94	69	14,9	7,2	4,8
9. zsindelyező		1					58	0,007	0,01	0,09	33	37	2,9	1,4	1,7
10. zsindelykészítő							33	0,004	0,006	0,05	11	16	1,7	0,7	0,8
összesen	75	11	5	35		1	1 983	0,26	0,39	3,38	100	95	100,0	100,0	100,0
VI. FA															
1. aranyozó							15	0,002	0,003	0,02	7	13	0,4	0,3	0,4
2. asztalos	48	14	22	4	12	3	2 110	0,29	0,42	3,60	100	95	53,7	69,3	65,2
3. csutorás							32	0,004	0,006	0,05		5	0,8	0,2	0,2
4. deszkametsző							52	0,007	0,01	0,09	7	5	1,4		3,2
5. esztergályos		1					242	0,03	0,05	0,41	77	69	6,2	5,7	4,9
6. fényező							2				4	2	0,0	0,1	0,2
7. kádár	51	19	50	19	23	9	1 457	0,20	0,29	2,49	100	95	37,0	22,1	23,1
8. kaptafakészítő							1					2	0,0	0,2	0,3
9. kosárfonó							18	0,0	0,0	0,02	7	23	0,4	1,1	2,5
10. puskaágműves							5					7	0,1		
összesen	99	34	72	23	35	12	3 934	0,55	0,78	6,72	100	100	100,0	100,0	100,0
VII. FÉM															
1. bádogos	1	1					130	0,01	0,02	0,23	66	69	2,2	4,4	5,8
2. cinöntő		2					44	0,006	0,008	0,07	18	44	0,7	0,1	
3. drótkészítő	3						6				7	5	0,1		
4. harangöntő		1				1	17	0,002	0,002	0,02	15	28	0,3	0,1	0,1
5. késcsináló						2	98	0,01	0,02	0,18	33	62	1,7	1,0	1,1
6. kovács, ebből	127	5	13	4		3	4 233	0,59	0,84	7,23	100	97	70,9	76,9	76,2
1 balta -							3								
2 cigány -							16								
3 kard -							4								
4 lánc -							2								
5 szeg -							12								
6 szerszám							6								
7. köszőrös							28	0,004	0,006	0,05		41	0,5	0,3	0,4
8. kulcskészítő		5					66	0,009	0,01	0,11	33	30	1,1		
9. lakatos	8	10	5	2	1		838	0,11	0,16	1,43	94	92	14,0	13,8	13,7
10. pisztolyműves							2					2	0,0		
11. puskaműves	1	3			1	1	118	0,016	0,02	0,20	66	76	2,0	0,6	0,6
12. ráspolykészítő		1					20	0,003	0,004	0,03	7	28	0,3	0,2	0,2
13. rézmetsző							2					5	0,0		
14. rézműves	10	4	2	2	1	1	245	0,03	0,05	0,41	82	92	4,1	2,0	1,4
15. rézöntő							72	0,01	0,015	0,13	11	48	1,2	0,4	0,5
16. sarkantyúműves							17	0,002	0,002	0,02	4	11	0,3	0,1	0,0
17. tűcsináló		1					36	0,005	0,007	0,06	22	30	0,6	0,1	
összesen	150	33	20	8	3	8	5 972	0,84	1,19	10,20	100	100	100,0	100,0	100,0

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Abauj m.	Bács-Bodrog m.	Szabolcs	Ujvidék	Zombor	összesen	(Baranya m.) Pécs	Bors m.	Körmöcbánya	Békés m.	(Bihar m.) Debrecen	Csanád m.	(Csongrád m.) Szeged	Észtergom m.	Észtergom	összesen	Fejér m.	Székesfehérvár	összesen
VIII. FONÓ, SZÖVŐ TEXTILKIKÉSZÍTŐ																			
1. aranyfonó																			
2. aranyhímző																			
3. csapó				8		8		44			264								33
4. festő, ebből 1 selyem -	4	31	2	2	5	40	5	4	4	8	8	1	4	1	5	6			4
5. fonó																			
6. gombkötő, ebből 1 magyar - 2 német -	4	7	10	8	7	32	7	5	2	2	13	3	7	2	4	6			13
7. harisnyakötő		33	4	2	6	45	8						5		6	6			8
8. kötélgyártó		112	10		7	129	9	10		11	20		5	4		4			4
9. övkészítő				1		1													
10. paszományos		1				1													
11. pokróckészítő				4		4	19												
12. posztócsináló		1				1	5	8	4				1	3	11	14			8
13. posztónyíró		1	1	2	1	5	5	1			1		1	1	1	2			2
14. szitaszövő		5	2	4	2	13	2	8			4	1	4	4		4			5
15. takács, ebből 1 selyem -	6	561	76	11	20	668	18	52	5	47	2	84	84	82	21	103			31
16. tarisnyakészítő																			
17. vattakészítő																			
összesen	14	752	105	42	48	947	76	132	15	68	312	89	111	97	48	145			108
IX. HANGSZER																			
1. hangszerkészítő																			
2. hegedőkészítő																			
3. orgonacsináló		2		1		3				2			1						1
4. zongorakészítő																			
összesen		2		1		3				2			1						1
X. JÁRMŰ, KÖZLEKEDÉS																			
1. evezőkészítő																			
2. hajóács				2		2													
3. hajókovács																			
4. hajótulajdonos																			
5. hajós		9		6		15							32						
6. hajóskapitány																			
7. kerékgyártó	8	229	17	8	6	260	13	26	2	50	59	32	14	26	5	31			8
8. kocsifényező																			
9. postás																			
10. révész																			
11. szekeres, ebből 1 távolsági -													63						
összesen	8	238	17	16	6	277	13	26	2	50	59	32	109	26	5	31			8

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Gömör-Kishont (Győr m.) Győr	Heves-K. Szolnok	(Hont m.) Bélabánya	Selmecebánya	Komárom m.	Komárom	összesen	(Körös m.) Kapronca	Körös	Krassó m.	Moson m.	Pest m.	Buda	Pest	összesen	Pozsega m.	Pozsega	összesen	
VIII. FONÓ, SZÖVŐ TEXTILKIKÉSZÍTŐ																			
1. aranyfonó														2	2				
2. aranyhímző														2	2				
3. csapó	119		115																
4. festő, ebből 1 selyem -	23	4	13	2	3	2	5	1			4	29	8	6	43		2	2	
5. fonó		1											1	1	2				
6. gombkötő, ebből 1 magyar - 2 német -	14	12	23	7	2	7	9	2	1	1	11	18	12	21	51		4	4	
7. harisnyakötő		10	2			3	2	5			12	13	3	6	22				
8. kötélgyártó		5	22	2	6		6	2	2	5	1	30			30	2	11	13	
9. övkészítő				1		1	1							1	1				
10. paszományos		1										1	2	6	9				
11. pokróckészítő										1		1			1	1	3	4	
12. posztócsináló	7		18		16	1	17					3	4	8	15				
13. posztónyíró	2	1	3	1	1		1			1		18	4	5	27				
14. szitaszövő		4		1	2	4	6		1		3	14	7	6	27				
15. takács, ebből 1 selyem -	39	31	138	7	7	181	31	212	21	7	3	94	383	6	11	400	5	1	
16. tarisnyakészítő														1	3	4			
17. vattakészítő		1					1												
összesen	204	70	334	7	21	214	48	262	26	11	11	125	510	46	74	630	8	21	29
IX. HANGSZER																			
1. hangszerkészítő													1		1				
2. hegedűkészítő													1	2	3				
3. orgonacsináló		1					1	1						1	1				
4. zongorakészítő		1											1		1				
összesen		2					1	1					3	3	6				
X. JÁRMŰ, KÖZLEKEDÉS																			
1. evezőkészítő																			
2. hajóács																			
3. hajókozmányos																			
4. hajótulajdonos																			
5. hajós												24	1	3	28				
6. hajóskapitány		14																	
7. kerékgyártó	18		55	1	4	26	6	32	2	4	7	67	107	22	13	142	12	4	
8. kocsifényező													3		3				
9. postás												4	48	97	149				
10. révész																			
11. szekeres, ebből távolsági -		20												13	8	21			
összesen	18	34	55	1	4	26	6	32	2	4	7	67	135	87	121	343	12	4	16

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	(Pozsony m.) Bazin	Nagyyszom.	Pozsony	Szentgyörgy	Sáros m.	Bártfa	Kisszeben	Sopron m.	Sopron	Szabolcs m.	(Szatmár m.) Felsőbánya	Nagybánya	Szatmárn.	Szepest m.	Szepesti v.	Késmárk	Lőcse	összesen	Szerém m.
VIII. FONÓ, SZÖVŐ TEXTILKÉSZÍTŐ																			
1. aranyfondó			1																
2. aranyhímző																			
3. csapó	1										11								
4. festő, ebből 1 selyem -		2	5		2	13	5	8	6	13			1	8	34		19	61	2
5. fonó			2																
6. gombkötő, ebből 1 magyar - 2 német -	2	10	10	1	1	1	2	6	12	5		2	4	3	5	6	4	18	7
7. harisnyakötő		1	3					2											4
8. kötélgyártó		5			4	4	2	5	7	3		2	6		7	3	3	13	25
9. övkészítő																			
10. paszományos		1	4																
11. pokróckészítő																			33
12. posztócsináló	4	19	13		15	31	39	7	51					23	22		18	63	
13. posztónyíró	1	3	5			1	1	2	6								1	1	3
14. szitászövő		1	10					1	6										
15. takács, ebből 1 selyem -	6	8	14	6	30	42	25	15		8		2	11	7	31	3	12	53	17
16. tarisnyakészítő										1									
17. vattakészítő																			
összesen	14	50	65	7	52	92	74	46	88	29		17	22	18	100	34	57	209	91
IX. HANGSZER																			
1. hangszerkészítő																			
2. hegedűkészítő			3						1										
3. orgonaccsináló		1	1				1		2										
4. zongorakészítő																			
összesen		1	4				1		3										
X. JÁRMŰ, KÖZLEKEDÉS																			
1. evezőkészítő																			
2. hajóács																			
3. hajókormányos																			
4. hajótulajdonos																			
5. hajós			4																
6. hajóskapitány																			
7. kerékgyártó	6	8	10	3	8	7	4	30	9	13	2	4	23	32	24	4	3	63	42
8. kocsifényező																			
9. postás																			
10. révész																			
11. szekeres, ebből 1 távolsági -			29						17							2		2	
összesen	6	8	43	3	8	7	4	30	26	13	2	4	23	32	24	6	3	65	42

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																			
	Temes m.	Temesvát	összesen	(Tengermezők)	Buccari	Fiume	Tolna m.	Torontál m.	Trencsén m.	Trencsén	összesen	Varasd m.	Varasd	összesen	Vas m.	(Verőce m.) Eszék	Veszprém	(Zágráb m.) Károlyv.	Zágráb	Zala m.
VIII. FONÓ, SZÖVŐ TEXTILKIKÉSZÍTŐ																				
1. aranyfonó																				
2. aranyhímző																				
3. csapó								13		13					11		221			
4. festő, ebből	4	5	9	1	2	2	9	10	4	14		4	4	15	4	19		4	13	
1 selyem -																				
5. fonó				4	14															
6. gombkötő, ebből	8	7	15	1	1		14	7	3	10		7	7	15	6	19	8	11	11	
1 magyar -			6	6																
2 német -			?	?																
7. harisnyakötő	1	5	6									1	1	3	2	25				1
8. kötélgyártó	28	5	33	7	10	1	58	1	3	4	10	5	15	26	10	14	1	1	10	
9. öykészítő																				
10. paszományos		1	1																1	
11. pokróckészítő		3	3													1				
12. posztócsináló		7	7	2			114		7	7					62		22			
13. posztónyíró		2	2				3		2	2		1	1	2	1	2		2	1	
14. szitaszövő	5	3	8				8					2	2	36	5	4				3
15. takács, ebből	146	5	151	1	6		178	210	4	214	26	23	49	271	14	624	7	13	308	
1 selyem -																				
16. tarisnyakészítő	9	37	46																	
17. vattakészítő		1	1																	
összesen	201	81	282	16	33	3	384	241	23	264	36	43	79	441	43	950	16	32	347	
IX. HANGSZER																				
1. hangszerkészítő		1	1																	1
2. hegedűkészítő																				
3. orgonacsináló		1	1									1	1	1		1	1	1		
4. zongorakészítő																				
összesen		2	2									1	1	1		1	1	1		2
X. JÁRMŰ, KÖZLEKEDÉS																				
1. evezőkészítő					3															
2. hajóács				6	17			1												
3. hajóormányos								6												
4. hajótulajdonos								6												
5. hajós				1	4			1			1		1		9					
6. hajóskapitány								1												
7. kerékgyártó	150	9	159	1	2	4	161	24	3	27	5	8	13	21	9	166	5	4	30	
8. kocsifényező																				
9. postás					1															
10. révész								1		1										
11. szekeres, ebből																				33
1 távolsági -																				
összesen	150	9	159	8	27	4	176	25	3	28	6	8	14	21	18	166	5	37	30	

folytatás

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma							1 8 2 8			A mesterek előfordulási %-a		A mesterek aránya az iparcsoportban, %		
	Zemplén m.	(Zólyom m.) Beszterceb.	Brezsnób.	Korpona	Libetb.	Zólyom	Magyarország összesen	településre jutó	100 lakosra jutó	100 kézműves- mesterre jutó	megye- települé- seken	városok- ban	1828	1870	1885
								mesterek száma							
VIII. FONÓ, SZÖVŐ TEXTILKIKÉSZÍTŐ															
1. aranyfonó							3					5	0,0		0,0
2. aranyhímző							2					2	0,0		
3. csapó					1	18	859	0,12	0,17	1,47	22	16	11,1	4,7	1,7
4. festő, ebből	12	6	12	3	2	3	437	0,06	0,08	0,74	88	81	5,7	5,3	0,3
1 selyem -							4								
5. fonó							19	0,002	0,002	0,02		7	0,3		
6. gombkötő, ebből	9	7	1	2		2	449	0,06	0,08	0,76	88	92	5,8	2,0	1,2
1 magyar -							44								
2 német -							7								
7. harisnyakötő							171	0,02	0,03	0,29	41	37	2,2	1,6	2,0
8. kötélgyártó	4	2		1		2	555	0,07	0,11	0,95	88	69	7,2	11,0	13,2
9. övkészítő		4					8					11	0,1	0,0	
10. paszományos		1					19	0,002	0,003	0,03	7	18	0,2		0,3
11. pokróckészítő							66	0,009	0,01	0,11	15	11	0,9	0,2	0,1
12. posztócsináló		24		3			581	0,08	0,11	0,99	48	48	7,5	4,6	10,4
13. posztónyíró		3	1				94	0,01	0,018	0,16	52	60	1,2	0,4	0,3
14. szitaszövő		1	1	1			170	0,02	0,03	0,29	48	51	2,2		3,2
15. takács, ebből	59	18	13	28	3		4 259	0,59	0,84	7,28	96	92	55,0	69,8	66,8
1 selyem -							5								
16. tarisznyakészítő							46	0,006	0,008	0,08	4	2	0,6	0,3	0,4
17. vattakészítő							2					5	0,0	0,1	0,1
összesen	84	66	28	38	6	25	7 740	1,08	1,14	13,22	100	97	100,0	100,0	100,0
IX. HANGSZER															
1. hangszerkészítő							3					7	9,1	28,0	44,0
2. hegedűkészítő							7					9	21,2		
3. orgonacsináló							21	0,003	0,004	0,03	11	32	63,6		42,0
4. zongorakészítő							2					5	6,1	72,0	14,0
összesen							33	0,004	0,006	0,05	11	35	100,0	100,0	100,0
X. JÁRMŰ, KÖZLEKEDÉS															
1. evezőkészítő							3					2	0,1		
2. hajóács							26	0,003	0,005	0,05	4	7	1,1	1,0	1,0
3. hajó kormányos							6				4		0,3		
4. hajótulajdonos							6				4		0,3		
5. hajós							95	0,01	0,018	0,16	15	18	4,5		
6. hajóskapitány							15	0,002	0,002	0,02	4	2	0,7		
7. kerékgyártó	30	5	4			3	1 727	0,24	0,34	2,94	100	91	77,9	99,9	99,0
8. kocsifényező							3					2	0,1		
9. postás							150	0,02	0,03	0,26	4	7	6,7		
10. révész							1				4		0,0		
11. szekeres, ebből							185	0,025	0,036	0,31		18	8,6		
1 távolsági -							53								
összesen	30	5	4			3	2 217	0,31	0,44	3,79	100	95	100,0	100,0	100,0

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Abauj m.	Bács-Bodrog m.	Szabadka	Ujvidék	Zombor	összesen	(Baranya m.) Pécs	Bars m.	Körmöcbánya	Békés m.	(Bihar m.) Debrecen	Csanád m.	(Csongrád m.) Szeged	Esztergom m.	Esztergom	összesen	Fejér m.	Székesfejvár	összesen
XI. LAKBERENDEZŐ, LAKÁSFELSZERELÉS																			
1. gyertyatartók																			
2. kárpitós													1						
3. paplanos										10									
4. tollkikészítő																			
5. tükörcsináló																			
összesen										10			1						
XII. MALOM																			
1. molnár	680	113	18	66	877	28	211		58	31	136	75	87	8	95	116	2	118	
XIII. MŰSZER																			
1. fecskendőkészítő																			
2. mértékkészítő							1												
3. műszerkészítő				1		1													
4. órás	4	7	2	4	2	15		2	3		5		2		3	3		4	4
összesen	4	7	2	5	2	16	1	2	3		5		2		3	3		4	4
XIV. PAPÍR																			
1. kártyakészítő																			
2. könyvkötő		4	1	2	1	8	3	1	2	1	8	3	1	3	2	5		2	
3. papírdobozkész.																			
4. papírkészítő	1																		
összesen	1	4	1	2	1	8	3	1	2	1	8	3	1	3	2	5		2	
XV. RUHÁZAT																			
1. bocskorkészítő		38	50	15		103	18												
2. borbély	1	27	7	12	5	51		2		7		3						6	
3. botos					15	15	9												
4. csatkészítő																			
5. csizmadia	61	359	197	47	97	700	59	216	20	232	460	125	204	47	108	155		108	
6. ernyőkészítő																			
7. fodrász				1		1													
8. főkötőkészítő																			
9. kalapos, ebből	1	67	11	4	5	87	13	10	2	11	19	18	23	1	3	4		4	
1 magyar -							?												
2 német -							?												
3 női -							5												
10. kesztyűs				2		2		1		1		1	1	1	1	2		3	
11. pántlikás																			
12. papucskészítő																			
13. szabó, ebből	34	263	99	62	50	474	60	93	20	41	86	29	54	33	51	84		41	
1 horvát -							?												?
2 magyar -							24												26
3 német -							36												15
4 női -							?												?
14. szűrszabó		1	1	18	10	30	15	18		17	27	2	15		12	12		27	
összesen	97	755	365	161	182	1463	174	337	45	301	600	174	300	82	175	257		189	

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Gömör-Kishont	(Győr m.) Győr	Heves-K. Szolnok	(Hont m.) Bélabánya	Seimecbánya	Komárom m.	Komárom	összesen	(Kőrös m.) Kapronca	Kőrös	Krassó m.	Moson m.	Pest m.	Buda	Pest	összesen	Pozsega m.	Pozsega	összesen
XI. LAKBERENDEZŐ, LAKÁSFELSZERELÉS																			
1. gyertyatartók														1		1			
2. kárpitos		1												4	13	17			
3. paplanos															6	6			
4. tollkikészítő															1	1			
5. tükörcsináló															1	1			
összesen		1												5	21	26			
XII. MALOM																			
1. molnár		20	124		3	46	30	76	5		18	61	372	53	27	452	368	8	376
XIII. MŰSZER																			
1. fecskendőkészítő																			
2. mértékkészítő		1														26	26		
3. műszerkészítő		1			1														
4. órás	5	4	8		3	3	4	7			1	3	8		19	27		1	1
összesen	5	6	8		4	3	4	7			1	3	8		45	53		1	1
XIV. PAPIR																			
1. kártyakészítő		3												2	7	9			
2. könyvkötő	4	5	10		2	1	3	4			1	1	13	7	11	31		1	1
3. papírdobozkész.															1	1			
4. papírkészítő																			
összesen	4	8	10		2	1	3	4			1	1	13	9	19	41		1	1
XV RUHÁZAT																			
1. bocskorkészítő													2			2			
2. borbély		8	7				4	4	2	1	5		8			8	1	3	4
3. botos										4							24	36	60
4. csatkészítő														2		2			
5. csizmadia	178	112	462	4	44	61	97	158	27	7	35	111	475	84	103	662	19	17	36
6. ernyőkészítő															1	1			
7. fodrász		1												8	11	19			
8. főkötőkészítő																			
9. kalapos, ebből	22	5	38	1	6	4	3	7	5	4	10	10	31	5	42	78	5	3	8
1 magyar -															4	4			
2 német -															16	16			
3 női -															22	22			
10. kesztyűs		2	3		1		3	3				2	5	7	14	26			
11. pántlikás												1							
12. papucskészítő																			
13. szabó, ebből	63	47	150	4	28	78	34	112	13	11	37	109	271	156	479	906	23	26	49
1 horvát -		?		?	?		?	?						?	?	?		?	?
2 magyar -		20		3	8		15	15						22	29	51		19	19
3 német -		25		1	20		19	19						119	450	569		7	7
4 női -		?		?	?		?	?						?	?	?		?	?
14. szűrszabó	94	9	16			8	4	12	25	5	6	5	28	4	2	34			
összesen	357	184	676	9	79	151	145	296	72	32	93	238	820	266	652	1738	72	85	157

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	(Pozsony m.) Bazin	Nagyzsom.	Pozsony	Szentgyörgy	Sáros m.	Bártfa	Kiszeben	Sopron m.	Sopron	Szabolcs m.	(Szatmár m.) Felsőbánya	Nagybánya	Szatmárn.	Szepes m.	Szepesi v.	Késmárk	Lőcse	összesen	Szerém m.
XI. LAKBERENDEZŐ, LAKÁSFELSZERELÉS																			
1. gyertyatartók																			
2. kárpitos		1	4					2											
3. paplanos			3																
4. tollkikészítő																			
5. tükörcsináló			3																
összesen		1	10					2											
XII. MALOM																			
1. molnár	6		50	11			134	18	15	4	4	6	142		7	1	150	380	
XIII. MŰSZER																			
1. fecskendőkészítő																			
2. mértékkészítő																			
3. műszerkészítő		1															1	1	
4. órás		5	7				1	3	5	1		2	3	3	3	3	5	14	
összesen		6	7				1	3	5	1		2	3	3	3	3	6	15	
XIV. PAPIR																			
1. kártyakészítő		2	5					4											
2. könyvkötő		4	9		1			2	4	1		1	2	1	1	3	2	7	
3. papírdobozkész.																			
4. papírkészítő						3	3												
összesen		6	14		1	3	3	2	8	1		1	2	1	1	3	2	7	
XV. RUHÁZAT																			
1. bocskorkészítő																			
2. borbély		2						8			2				2		2	9	
3. botos																		164	
4. csatkészítő			1					1											
5. csizmadia	4	37	56	8	109	61	27	37	72	75	24	62	247	123	100	46	23	292	131
6. ernyőkészítő																			
7. fodrász		1	14						1										
8. főkötőkészítő																			
9. kalapos, ebből	1	4	12	2	1		10	11	10	8		4	7		21	13	9	43	17
1 magyar -																			
2 német -																			
3 női -																			
10. kesztyűs		2	11						8				1			1	1	2	
11. pántlikás							1									1		1	
12. papucskészítő																			
13. szabó, ebből	1	46	180		38	17	21	48	77	26	14	24	34	77	79	18	30	204	80
1 horvát -		?	?						?										
2 magyar -		17	16						18										
3 német -		17	164						59										
4 női -		12	?						?										
14. szűrszabó	1	3		1					2	1			128		14			14	74
összesen	7	95	274	11	148	78	58	97	179	110	38	92	417	200	214	81	63	558	475

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Temes m.	Temesvár	összesen	(tengerellék) Buccari	Fiume	Tolna m.	Torontál m.	Trencsén m.	Trencsén	összesen	Varasd m.	Varasd	összesen	Vas m.	(Verőce m.) Eszék	Veszprém	(Zágráb m.) Károlyv.	Zágráb	Zala m.
XI. LAKBERENDEZŐ, LAKÁSFELSZERELÉS																			
1. gyertyatartók																			
2. kárpitós												1	1		1			3	
3. paplanos																			
4. tollkikészítő																			
5. tűkörccsináló																			
összesen												1	1		1			3	
XII. MALOM																			
1. molnár	393	1	394	5	9	5	810	442		442	215	15	230	184	30	162		12	202
XIII. MŰSZER																			
1. fecskendőkészítő					1														
2. mértékkészítő														1					
3. műszerkészítő												1	1					2	
4. órás	5	5	10		3		2	2	3	5	1	4	5	6	3	10	5	5	5
összesen	5	5	10		4		2	2	3	5	1	5	6	7	3	10	5	7	5
XIV. PAPIR																			
1. kártyakészítő		1	1					2		2									
2. könyvkötő	2	5	7		2		1	2	1	3		2	2	3	1	7		3	2
3. papírdobozkész.								1		1									
4. papírkészítő								3		3									
összesen	2	6	8		2		1	8	1	9		2	2	3	1	7		3	2
XV. RUHÁZAT																			
1. bocskorkészítő	3		3					30											4
2. borbély	33	10	43	5	5	16	21				3	4	7		4			3	3
3. botos							3								21		19	3	
4. csatkészítő		2	2																
5. csizmadia	165	125	290				209	103	6	109		68	68	189	58	250	6	15	178
6. ernyőkészítő					1										1				
7. fodrász		3	3	1	2													1	
8. főkötőkészítő		9	9																
9. kalapos, ebből	32	14	46	3	4	7	24	2	6	8	7	9	16	24	13	36	8	3	19
1 magyar -		?	?									?	?						
2 német -		?	?									?	?						
3 női -		4	4									1	1						
10. kesztyűs		1	1								1		1	1	3	4		2	
11. pántlikás																			2
12. papucskészítő							1												
13. szabó, ebből	116	58	174	23	36	5	193	105	20	125	34	57	91	140	37	168	40	61	116
1 horvát -												31	31		?				
2 magyar -												?	?		10				
3 német -												15	15		27				
4 női -												11	11		?				
14. szűrszabó	27	24	51				34				5	33	38	32	30	51			58
összesen	376	246	622	32	48	28	515	210	32	242	50	171	221	386	162	514	73	88	380

folytatás

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma							1 8 2 8			A mesterek előfordulási %-a		A mesterek aránya az iparcsoportban, %		
	Zemplén m. (Zólyom m.) Beszterceb.	Brezsnó.	Korpona	Libetb.	Zólyom	Magyarország összesen	településre jutó	100 lakosra jutó	100 kézműves- mesterre jutó	megye, települé- léseken	városok- ban	1828	1870	1885	
							mesterek száma								
XI. LAKBERENDEZŐ, LAKÁSFELSZERELÉS															
1. gyertyatartók						1					2	2,0			
2. kárpitos						31	0,004	0,006	0,05		21	54,8	85,0	100,0	
3. paplanos						19	0,002	0,003	0,03		9	34,1	15,0		
4. tollkikészítő						1					2	2,0			
5. tükörcsináló						4					7	7,1			
összesen						56	0,007	0,01	0,09		23	100,0	100,0	100,0	
XII. MALOM															
1. molnár	106		31	5		6 169	0,84	1,20	9,58	96	74				
XIII. MŰSZER															
1. fecskendőkészítő						1					2	0,4			
2. mértékkészítő						3					4	5	1,2		
3. műszerkészítő		1				35	0,005	0,007	0,06		21	14,1	2,0	2,0	
4. órás	6	5	1			209	0,028	0,04	0,36	74	69	84,3	98,0	98,0	
összesen	6	6	1			248	0,03	0,05	0,41	74	72	100,0	100,0	100,0	
XIV. PAPÍR															
1. kártyakészítő						26	0,00	0,01	0,05	4	16	12,7	1,0	2,0	
2. könyvkötő	4	4	1	1		165	0,02	0,03	0,28	82	72	80,9	99,0	97,0	
3. papírdobozkész.						2				4	2	1,0			
4. papírkészítő		1				11	0,00	0,00	0,02	7	7	5,4		1,0	
összesen	4	5	1	1		204	0,03	0,04	0,36	82	72	100,0	100,0	100,0	
XV. RUHÁZAT															
1. bocsorkkészítő						160	0,02	0,03	0,27	18	7	1,1		0,6	
2. borbély		2				241	0,03	0,05	0,42	48	51	1,7	3,2	5,5	
3. botos						298	0,04	0,06	0,51	7	16	2,1			
4. csatkészítő						6					9	0,0	0,0		
5. csizmadia	140	34	78	23	9	31	7 105	0,99	1,41	12,14	94	95	49,3	53,0	49,1
6. ernyőkészítő						3				4	5	0,0	0,1	0,2	
7. fodrász	5					49	0,01	0,01	0,08	4	25	0,3	0,2		
8. főkötőkészítő						9					2	0,1			
9. kalapos, ebből	10	20	1			4	762	0,10	0,15	1,30	100	91	5,3	4,9	4,1
1 magyar -						4									
2 német -						16									
3 női -						32									
10. kesztyűs		1				84	0,01	0,015	0,14	26	48	0,6	0,4	0,3	
11. pántlikás						5				11	2	0,0			
12. papucskészítő						1				4		0,0	0,1	0,4	
13. szabó, ebből	58	27	43	15	8	12	4 727	0,66	0,94	8,08	100	97	32,7	35,7	38,1
1 horvát -						31									
2 magyar -		9				236									
3 német -		18				992									
4 női -						23									
14. szűrszabó			5		36	928	0,13	0,18	1,58	70	54	6,8	2,4	1,7	
összesen	213	84	122	43	17	83	14 378	2,00	2,86	24,57	100	100	100,0	100,0	100,0

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Abauj m.	Bács-Bodrog m.	Szabadka	Ujvidék	Zombor	összesen	(Baranya m.) Pécs	Bats m.	Körmöcbánya	Békés m.	(Bihar m.) Debrecen	Csanád m.	(Csongrád m.) Szeged	Esztergom m.	Esztergom	összesen	Fejér m.	Székesfűvár	összesen
XVI. SOKSZOROSÍTÓ																			
1. nyomdász							1						1						1
XVII. SZESZ																			
1. ecetfőző																			
2. pálinkafőző				2		2													
3. sörfőző			1	1		2	1	9		1	1		1						1
összesen			1	3		4	1	9		1	1		1						1
XVIII. UDÍTÓ																			
1. dohányvágó				1		1													
2. kávé								10											
3. tubák				2		2	2				1								
összesen				3		3	12				1								
XIX. VEGYI																			
1. enyvfőző		1				1					2		1						
2. festékkészítő				1		1													
3. gyógyszerész					2	2	2					1	2	1		1			3
4. keményítőkészítő				1		1													
5. kenőcskészítő																			
6. olajütő										6	28								
7. salétromfőző													1						
8. szappanos	2	24	3	8	4	39	7	3	1		37	1		2	3	5			3
összesen	2	25	3	10	6	44	9	3	1	6	67	2	4	3	3	6			6
XX. VEGYES																			
1. bérirnok																			
2. ceruzakészítő																			
3. felcser							9						1	4		4			
4. húrcsináló																			
5. kegytárgykészítő																			
összesen							9						1	4		4			

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	Bismör-Kishont	(Győr m.) Győr	Heves-K. Szolnok	(Hont m.) Bélabánya	Selmecbánya	Komárom m.	Komárom	összesen	(Kőrös m.) Kapronca	Kőrös	Krassó m.	Moson m.	Pest m.	Buda	Pest	összesen	Pozsega m.	Pozsega	összesen
XVI. SOKSZOROSÍTÓ																			
1. nyomdász	1						1	1							3	3			
XVII. SZESZ																			
1. ecetfőző	1	1									1								
2. pálinkafőző	1	4										15			2	17			
3. sörfőző		4				1	1			1	2	6				6	1	1	
összesen	2	9				1	1			1	3	21			2	23	1	1	
XVIII. ÜDÍTŐ																			
1. dohányvágó																			
2. kávé												3			29	32			
3. tubák											2						1	1	
összesen											2	3			29	32	1	1	
XIX. VEGYI																			
1. enyvfőző												2				2			
2. festékkészítő													7			7			
3. gyógyszerész																			
4. keményítőcsináló														2		2			
5. kenőcskészítő																			
6. olajütő	1																		
7. salétromfőző																			
8. szappanos	5	4	8		7	4	3	7	1	4	7	16	17	18	51	2	2	4	
összesen	5	5	8		7	4	3	7	1	4	7	18	26	18	62	2	2	4	
XX. VEGYES																			
1. bérnök																			
2. ceruzakészítő															1	1			
3. felcser													20	17	37				
4. húrcsináló					1														
5. kegytárgykészítő															5	5	1	1	
összesen					1								20	23	43		1	1	

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																		
	(Pozsony m.) Bazin	Nagyszom.	Pozsony	Szentgyörgy	Sáros m.	Bártfa	Kisszeben	Sopron m.	Sopron	Szabolcs m.	(Szatmár m.) Felsőbánya	Nagybánya	Szatmárn.	Szepes m.	Szepesi v.	Késmát	Lőcse	összesen	Szerém m.
XVI. SOKSZOROSÍTÓ																			
1. nyomdász		1	4																
XVII. SZESZ																			
1. ecetfőző			2																
2. pálinkafőző			4				2	7											
3. sörfőző	1						6	1		1	1					3		3	1
összesen	1		6				8	8		1	1					3		3	1
XVIII. UDÍTÓ																			
1. dohányvágó																			
2. kávé		2	7																
3. tubák													1						1
összesen		2	7										1						1
XIX. VEGYI																			
1. enyvfőző			1																
2. festékkészítő																			
3. gyógyszerész		2	5					4							3			3	
4. keményítőcsináló			6					3											
5. kenőcskészítő			6																
6. olajútó																			
7. salétromfőző									7										
8. szappanos	3	9	3	3	2	2	7	11	2	1	3	3	5	7	4	5	21	32	
összesen	5	27	3	3	2	2	7	18	9	1	3	3	5	7	7	5	24	32	
XX. VEGYES																			
1. bérnök													1						1
2. ceruzakészítő																			
3. felcser	2	10																	
4. húrcsináló																			
5. kegytárgykészítő			2				1	2											
összesen	2	12					1	2					1						1

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma																			
	Temes m.	Temesvár	összesen	(Tengermezők) Buccari	Fiume	Tolna m.	Torontál m.	Trencsén m.	Trencsén	összesen	Varasd m.	Varasd	összesen	Vas m.	(Verőce m.) Eszék	Veszprém	(Zágráb m.) Károlyv.	Zágráb	Zala m.	
XVI. SOKSZOROSÍTÓ																				
1. nyomdász												1	1		1			1		
XVII. SZESZ																				
1. ecetfőző																				
2. pálinkafőző																				
3. sörfőző	5		5					1		1	1		1	6	2	4		1	1	
összesen	5		5					1		1	1		1	6	2	4		1	1	
XVIII. ÜÖFÍTŐ																				
1. dohányvágó			1	1																
2. kávé					1				2	2									10	
3. tubák	1		1						1	1	3		3		4	1				
összesen	1	1	2		1				3	3	3		3		4	1			10	
XIX. VEGYI																				
1. enyvfőző	10		10												2					
2. festékkészítő																				
3. gyógyszerész												3	3		3			2	1	
4. keményítőcsináló		1	1																	
5. kenőcskészítő																				
6. olajjütő		1	1						14											
7. salétromfőző																				
8. szappanos	37		37					12	13	4	17		3	3	17	7	8	2	4	5
összesen	47	2	49					26	13	4	17		6	6	17	12	8	2	6	6
XX. VEGYES																				
1. bérnök																				
2. ceruzakészítő																				
3. felcser																				
4. húrcsináló	1	1	2		1															
5. kegytárgykészítő																				
összesen	1	1	2		1															

Iparcsoport Iparág	Mesterek száma						1828			A mesterek eİfordulási %-a		A mesterek aránya az iparcsoportban, %		
	Zemplén m. (Zólyom m.) Beszterceb. Brezsnób. Kotpona Libetb. Zólyom Magyarország összesen						településre jutó	100 lakosra jutó	100 kézműves- mesterre jutó	megye, települé- ségeken	városok- ban	1828	1870	1885
							mesterek száma							
XVI. SOKSZOROSÍTÓ														
1. nyomdász						16	0,00	0,00	0,02		23			
XVII. SZESZ														
1. ecetfőző						5				7	5	4,4	32,0	22,2
2. pálinkafőző						37	0,01	0,01	0,06	11	11	32,5	68,0	68,3
3. sörfőző	4	1	1			72	0,01	0,02	0,13	52	41	63,1		9,5
összesen	4	1	1			114	0,02	0,03	0,20	52	44	100,0	100,0	100,0
XVIII. UDÍTÓ														
1. dohányvágó						2					5	4,7		1,6
2. kávé						64	0,01	0,01	0,11	4	16	62,5		98,4
3. tubák						20	0,00	0,01	0,03	18	16	32,8		
összesen						86	0,01	0,02	0,14	22	30	100,0		100,0
XIX. VEGYI														
1. enyvfőző						19	0,00	0,00	0,03	11	7	3,3	0,8	1,4
2. festékkészítő						8					5	1,4		0,9
3. gyógyszerész	2					36	0,01	0,01	0,06	15	25	6,3	21,2	
4. keményítősínáló						13	0,00	0,00	0,02		11	2,3	2,7	4,9
5. kenőcskészítő						6					2	1,0		
6. olajjútó						50	0,01	0,01	0,08	7	7	8,7	7,7	43,3
7. salétromfőző	3					11	0,00	0,00	0,02	4	5	2,0		
8. szappanos	13	4	1		1	429	0,06	0,08	0,74	88	78	75,0	67,6	49,5
összesen	13	9	1		1	572	0,08	0,10	0,98	96	81	100,0	100,0	100,0
XX. VEGYES														
1. bérnök						1				4		1,2		
2. ceruzakészítő						1					2	1,2		
3. felcser						64	0,009	0,01	0,11	4	16	80,0		
4. húrcsináló						3				4	5	3,8		
5. kegytárgykészítő						11	0,001	0,002	0,02	4	9	13,8		
összesen						80	0,01	0,015	0,14	11	46	100,0		

Iparcsoport	Mesterek száma																	
	Abauj m.	(Arad m.) Arad	Bács-Bodrog m.	Szabadka	Újvidék	Zombor	összesen	(Baranya m.) Pécs	Bars m.	Körmöcbánya	Békés m.	Bihart m.	Debrecen	Csanád m.	(Csongrád m.) Szeged	Esztergom m.	Esztergom	összesen
XXI. ÖSSZESÍTŐ																		
1. agyag, üveg			53		3	3	59	11	70	4			74	7	50	2	6	8
2. arany, ezüst, ékszer, díszmű, aró tárgy	7		24	4	30	15	73	14	1	10	9	34	5	11	1	7	8	
3. bőr	42		459	206	77	86	828	138	184	52	127	315	101	168	28	49	77	
4. élelmiszer	11		129	16	42	17	204	51	110	15	5	139	4	62	44	10	54	
5. építő	7		68	12	20	10	110	24	45	9	7	51	17	108	7	11	18	
6. fa	13		267	15	30	23	335	39	60	23	41	78	36	38	27	18	45	
7. fém	82		458	53	48	23	582	51	217	15	126	84	68	52	54	21	75	
8. fonó, szövő textilkikészítő	14		752	105	42	48	947	76	132	15	68	312	89	111	97	48	145	
9. hangszer			2		1		3					2		1				
10. jármű, közlekedés	8		238	17	16	6	277	13	26	2	50	59	32	109	26	5	31	
11. lakberendező, lakásfelszerelés												10		1				
12. malom			680	113	18	66	877	28	211		58	31	136	75	87	8	95	
13. műszer	4		7	2	5	2	16	1	2	3		5		2		3	3	
14. papír	1		4	1	2	1	8	3	1	2	1	8	3	1	3	2	5	
15. ruházat	97		755	365	161	182	1463	174	337	45	301	600	174	300	82	175	257	
16. sokszorosító							1							1				
17. szesz				1	3		4	1	9		1	1		1				
18. üdítő					3		3	12				1						
19. vegyipar	2		25	3	10	6	44	9	3	1	6	67	2	4	3	3	6	
20. vegyes							9							1	4		4	
a/ mester összesen	288		3921	913	511	488	5833	655	1408	196	800	1871	674	1096	465	366	831	
b/ jegyzékeken:																		
mester	309	301	3506	548	515	592				200	2185	1875					377	
legény	47	139	445	314	247	260				71	298	555					261	
c/ táblázatokon:																		
mester	332		4001	806	515	492		577	1408	234	1436	1875	662	1090	455		377	
a/ a c/-nek %-a	87		98	113	99	99		113	100	83	55	100	102	100	102		97	
100 mesterre jutó legény	12,6	46,1	12,8	57,3	47,9	45,5				35,5	13,7	29,8					66,5	

Iparcsoport	Mesterek száma																
	Fejér m.	Székesfővár	összesen	Gömör-Kishont	(Győr m.) Győr	Heves- K.Szolnok	(Hont m.) Bélabánya	Selmechánya	Komárom m.	Komárom	összesen	Kőrös m.	Kapronca	Kőrös	Krassó m.	Liptó m.	Moson m.
XXI. ÖSSZESÍTŐ																	
1. agyag, üveg		6		30	19	47	4	4	19	17	36		8	5	13		7
2. arany, ezüst, ékszer, díszmű, apró tárgy		9		11	12	33	4	10	3	11	14			2	3		3
3. bőr	207		227	117	367	5	44	51	53	104		29	22	89		158	
4. élelmiszer	25		49	44	98	1	26	60	42	102		9	10	22		69	
5. építő	16		45	23	64			7	12	8	20	4	9	13		46	
6. fa	30		75	25	108	4	24	51	41	92		12	13	42		98	
7. fém	40		134	40	253	2	23	78	21	99		16	12	39		93	
8. fonó, szövő textilkikészítő	108		204	70	334	7	21	214	48	262		26	11	11		125	
9. hangszer	1				2					1	1						
10. jármű, közlekedés	8		18	34	55	1	4	25	6	32		2	4	7		67	
11. lakberendező, lakásfelszerelés					1												
12. malom	116	2	118		20	124		3	46	30	76	5		18		61	
13. műszer	4		5	6	8		4	3	4	7				1		3	
14. papír	2		4	8	10		2	1	3	4				1		1	
15. ruházat	189		357	184	676	9	79	151	145	296		72	32	93		238	
16. sokszorosító	1				1					1	1						
17. szesz	1				2	9				1	1					3	
18. üdítő																2	
19. vegyipar	6		5	5	8		7	4	3	7			1	4		7	
20. vegyes								1									
a/ mester összesen	116	655	118	1164	613	2194	37	259	719	435	1154		183	121	357	901	
b/ jegyzékeken:																	
mester		662		1165	622		37	261				371	183			633	
legény		739		332	621		18	240				16	104			131	
c/ táblázatokon:																	
mester		662		1183	605	2200	38	275	778	440		183	208	1372		982	
a/ a c/-nek %-a		99		99	101	99	100	94	92	99		100	58	27		100	
100 mesterre jutó legény		111,1		28,5	100,0	48,9	92,6					4,3	56,7			20,7	

Iparcsoport	Mesterek száma																	
	Pest m.	Buda	Pest	összesen	Pozsega m.	Pozsega	összesen	(Pozsony m.) Bazán	Nagyszom.	Pozsony	Szentgyörgy	Sáros m.	Bátfa	Kisszeben	Somogy m.	Sopron m.	Sopron	Szabolcs m.
XXI. ÖSSZESÍTŐ																		
1. agyag, üveg	14	10	7	31	25	14	39	2	4	7		8	35	3		16	5	
2. arany, ezüst, ékszer, díszmű, apró tárgy	42	33	60	135		4	4		10	32		1	2			2	22	3
3. bőr	401	276	577	1254	41	56	97	35	66	167	24	66	53	47		65	106	49
4. élelmiszer	136	122	228	486	4	12	16	3	39	176	7	1	18	17		119	80	8
5. építő	148	40	65	253	9	6	15	1	17	47	16	72	13	13		46	21	19
6. fa	231	93	241	565	19	15	34	3	22	83	6	23	24	29		62	38	7
7. fém	342	78	158	578	100	30	130	6	34	79	6	66	14	12		172	52	56
8. fonó, szövő textilkikészítő	510	46	74	630	8	21	29	14	50	65	7	52	92	74		46	88	29
9. hangszer		3	3	6					1	4								3
10. jármű, közlekedés	135	87	121	343	12	4	16	6	8	43	3	8	7	4		30	26	13
11. lakberendező, lakásfelszerelés		5	21	26					1	10								2
12. malom	372	53	27	452	368	8	376	6		50	11					134	18	15
13. műszer	8		45	53		1	1		6	7				1		3	5	1
14. papír	13	9	19	41		1	1		6	14		1	3	3		2	8	1
15. ruházat	820	266	652	1738	72	85	157	7	95	274	11	148	78	58		97	179	110
16. sokszorosító			3	3					1	4								
17. szesz	21		2	23		1	1	1		6						8	8	
18. üdítő	3		29	32		1	1		2	7								
19. vegyipar	18	26	18	162	2	2	4		5	27	3	3	2	2		7	18	9
20. vegyes		20	23	43		1	1		2	12						1	2	
a/ mester összesen	3214	1167	2373	6754	660	262	922	84	369	1114	94	449	341	264		810	681	320
b/ jegyzékeken:																		
mester		1117	2200			253			370	1123			358	230	1283	876	701	326
legény		1432	3016			81			341	1621			105	76	215	166	563	117
c/ táblázatokon:																		
mester	4428	1315	2286		660	253		276	372	1099	101	448	358	250		1257	620	326
a/ a c/-nek %-a	72	88	103		100	31		30	100	101	93	100	98	106		64	110	100
100 mesterre jutó legény		128,2	136,6			32,0			92,4	144,3			29,3	33,0	16,7	18,6	80,3	35,9

Iparcsoport	Mesterek száma																			
	(Szatmár m.) Fejsőbánya	Nagybánya	Szatmárn.	Szepes m.	Szepesi v.	Késmárk	Lőcse	összesen	Szetém m.	Temes m.	Temesvát	összesen	(Fengermelek) Buccari	Fiume	Tolna m.	Torontál m.	Trencsén m.	Trencsén	összesen	Turóc m.
XXI. ÖSSZESÍTŐ																				
1. agyag, üveg	22	63	7	3	12	5	6	26	19	144	20	164		1	14	1	77	4	81	
2. arany, ezüst, ékszer, díszmű, apró tárgy		4	11	5	4	7	5	21	9	21	11	32	8	15		10	6	3	9	
3. bőr	24	58	126	178	159	49	51	437	195	322	156	478	21	67	10	355	243	37	280	
4. élelmiszer	14	12	45	76	80	33	43	232	113	57	55	112	7	14	4	49	130	18	148	
5. építő	11	21	13	14	20	12	10	56	33	65	39	104	7	19	29	65	72	7	79	
6. fa	8	24	70	51	70	29	21	147	105	213	24	237	15	44	4	169	182	7	189	
7. fém	12	20	26	263	70	27	24	384	124	287	54	341	14	24	12	303	101	15	196	
8. fonó, szövő textilkikészítő		17	22	18	100	34	57	209	91	201	81	282	16	33	3	384	241	23	264	
9. hangszer											2	2								
10. jármű, közlekedés	2	4	23	32	24	6	3	65	42	150	9	159	8	27	4	176	25	3	28	
11. lakberendező, lakásfelszerelés																				
12. malom	4	4	6	142		7	1	150	380	393	1	394	5	9	5	811	442		442	
13. műszer		2	3	3	3	3	6	15		5	5	10		4		2	2	3	5	
14. papír		1	2	1	1	3	2	7		2	6	8		2		1	8	1	9	
15. ruházat	38	92	417	200	214	81	63	558	475	376	246	622	32	48	28	515	210	32	242	
16. sokszorozító																				
17. szesz	1	1				3		3	1	5		5					1		1	
18. üdítő			1						1	1	1	2		1				3	3	
19. vegyipar	1	3	3	5	7	7	5	24	32	47	2	49				26	13	4	17	
20. vegyes				1				1		1	1	2		1						
a/ mester összesen	137	326	756	968	764	306	297	2335	1620	2290	713	3003	133	309	113	2866	1833	160	1993	
b/ jegyzékeken:																				
mester	137	326	756	843	782		297				776		133					161		289
legény	27	180	82	28	87		67				687		74					50		95
c/ táblázatokon:																				
mester	137	325	756	843	1172	325	296		1682	2579	823		133	309	89	2882	2178	168		
a/ a c/-nek %-a	100	100	100	114	65	94	100		97	89	89				126	99	84	99		
100 mesterre jutó legény	19,7	54,6	10,8	3,3	11,1		22,7				88,6		55,6					31,0		32,8

Iparcsoport	Mesterek száma																		
	Ungvár m.	Vasasd m.	Vasasd	összesen	Vas m.	Verőce m.	Eszék	Veszprém	(Zágráb m.) Károlyv.	Zágráb	Zala m.	Zemplén m.	(Zólyom m.) Beszterceb.	Brezsnó.	Korpona	Libetb.	Zólyom	Magyarország összesen	
XXI. ÖSSZESÍTŐ																			
1. agyag, üveg		16	4	20	37			7	197	5	2	70	27	14	5	4	35	26	1 459
2. arany, ezüst, ékszer, díszmű, apró tárgy		1	5	6	21			6	17	5	8	12	5	6	1			2	692
3. bőr	103	103		206	245			80	360	59	52	210	150	74	111	55	6	42	9 131
4. élelmiszer	33	29		62	146			52	137	23	25	167	49	7	20	7	1	6	3 532
5. építő	42	11		53	35			18	46	8	12	71	75	11	5	35		1	1 983
6. fa	52	22		74	118			31	160	21	24	111	99	34	72	23	35	12	3 934
7. fém	133	28		161	275			41	269	17	31	192	150	33	20	8	3	8	5 972
8. fonó, szövő textilkikészítő	36	43		79	441			43	950	16	32	347	84	66	28	38	6	25	7 740
9. hangszer			1	1	1				1	1	2								33
10. jármű, közlekedés	6	8		14	21			18	166	5	37	30	30	5	4			3	2 217
11. lakberendező, lakásfelszerelés			1	1					1										56
12. melom	215	15		230	184			30	162		12	202	106		31	5			6 169
13. műszer	1	5		6	7			3	10	5	7	5	6	6	1				248
14. papír		2		2	3			1	7		3	2	4	5	1	1			204
15. ruházat	50	171		221	386			162	514	73	88	380	213	84	122	43	17	83	14 378
16. sokszorosító		1		1				1			1								16
17. szesz	1			1	6			2	4		1	1		4	1	1			114
18. üdítő	3			3				4	1		10								86
19. vegyipar		6		6	17			12	8	2	6	6	13	9	1			1	572
20. vegyes																			80
a/ mester összesen	692	455		1147	1943			512	3009	240	356	1806	1011	358	423	220	103	209	58 616
b/ jegyzékeken:																			
mester	172				1952	922	523		261	356	1807	1011	371	420					29 326
legény	100				800	197	508		30	385	291	139	12	34					15 395
c/ táblázatokon:																			
mester	723	460			1974		523	3025	238	319	1810	1018	372	338	233	107	205	63	876
a/ a c/-nek %-a	95	99			99		98	99	100	115	100	100	97	125	94	96	101		92
100 mesterre jutó legény	58,1				40,9	21,3	97,1		11,1	108,1	16,1	13,7	3,5	8,0					52,5

folytatás

Iparcsoport	1 8 2 8			A mesterek előfordulási %-a		A mesterek aránya az iparcsoportban, %		
	1 településre jutó	100 lakosra jutó	100 kézműves-mestertre jutó	megye, település- léseken	városok- ban	1828	1870	1885
	mesterek száma							
XXI. ÖSSZESÍTŐ								
1. agyag, üveg	0,20	0,29	7,47	94	91	2,47	2,82	2,34
2. arany, ezüst, ékszer, díszmű, apró tárgy	0,09	0,13	1,18	94	81	1,18	0,81	0,71
3. bőr	1,27	1,82	15,06	100	100	15,60	9,00	5,98
4. élelmiszer	0,49	0,70	6,03	100	100	6,03	7,29	8,67
5. építő	0,26	0,39	3,38	100	95	3,34	8,30	8,37
6. fa	0,55	0,78	6,72	100	100	6,76	10,41	10,15
7. fém	0,84	1,19	10,20	100	100	10,20	14,76	13,49
8. fonó, szövő textilkikészítő	1,08	1,14	13,22	100	97	13,21	11,19	7,60
9. hangszer	0,004	0,006	0,05	11	35	0,05	0,10	0,05
10. jármű, közlekedés	0,31	0,44	3,79	100	95	3,78	5,69	5,25
11. lakberendező, lakásfelszerelés	0,007	0,01	0,09		23	0,09	0,16	0,24
12. malom	0,84	1,20	9,58	96	74	10,52		10,49
13. műszer	0,03	0,05	0,41	74	72	0,34	0,36	0,47
14. papír	0,03	0,04	0,36	82	72	0,42	0,35	0,27
15. ruházat	2,00	2,86	24,57	100	100	24,55	27,80	24,36
16. sokszorosító	0,00	0,00	0,02		23	0,03	0,07	0,15
17. szesz	0,02	0,03	0,20	52	44	0,19	0,12	0,50
18. üdítő	0,01	0,02	0,14	22	30	0,14		0,36
19. vegyipar	0,08	0,10	0,98	96	81	0,97	0,77	0,55
20. vegyes	0,01	0,015	0,14	11	46	0,13		

3. Száz kézművesmesterre jutó legénylétszám 1828-ban
törvényhatóságoként

Megye	Város		Megye	Város		Megye	Város	
	Pozsony	144,3		Bélabánya	48,9		Felsőbánya	19,7
	Pest	136,6		Újvidék	47,9	Sopron		18,6
	Buda	128,2	Arad		46,1	Somogy		16,7
	Székesfehérvár	111,1		Zombor	45,5	Zala		16,1
	Zágráb	108,1	Vas		40,9	Bihar		13,7
	Győr	100,0	Szabolcs		35,9	Zemplén		13,7
	Eszék	97,1		Körmöcbánya	35,5	Bács		12,8
	Selmecbánya	92,6		Kisszeben	33,0	Abauj		12,6
	Nagyszombat	92,4	Turóc		32,8	Károlyváros		11,1
	Temesvár	88,6		Pozsega	32,0	Szatmárném.		10,8
	Sopron	80,3		Trencsén	31,0	Breznóbánya		8,0
	Esztergom	66,5		Debrecen	29,8	Szepes		7,0
Ungvár		58,1		Bártfa	29,3	Körös		4,3
	Szabadka	57,3	Gömör		28,5	Beszterceb.		3,5
	Kaplonca	56,7		Lócse	22,7	Megyei átlag		23,5
	Buccari	55,6	Verőce		21,3	Városi átlag		60,6
	Nagybánya	54,6	Liptó		20,7	Országos átlag		52,0